

de Vogelvrienden Krimpen

Onze Vogels

Maandblad van de Nederlandse bond van vogelliefhebbers | 71e jaargang

Nummer 5 | mei 2010

43

Onder andere in dit nummer:

Het houden en kweken van Rosékaketoes – 150

Een bijzondere Lizard – 168

Broedende kolibrie in Dierenpark Emmen – 177

EUROPESE VOGELS KWEKEN

In de vorige uitgave van *Onze Vogels* hebben we uitgebreid stilgestaan bij voeding en alles wat daarmee samenhangt. In dit nummer zullen we een viertal ziekten bespreken die bij Europese cultuurvogels voor kunnen komen. Dit artikel beperkt zich tot ziekten die bij Europese zaadeters kunnen voorkomen. Insectenetters zijn over het algemeen minder gevoelig voor ziekten.

Coccidiose en atoxoplasmose

Coccidiose en atoxoplasmose zijn protozoaire ziekten. Coccidiose wordt veroorzaakt door de parasiet *Isoospora canaria*. De veroorzaker van atoxoplasmose is de sterk verwante parasiet *Isoospora serini*. De infectiecyclus van beide parasieten is vrijwel identiek. Op een belangrijk onderdeel verschillen ze echter van elkaar. In tegenstelling tot *Isoospora canaria*, is *Isoospora serini* in staat door de darmwand heen te dringen en via de bloedbaan zich te nestelen in vitale organen. Lever, luchtzakken en hersenen kunnen hierdoor worden aangetast. Dit leidt veelal tot een snelle dood van de vogel. Een infectie met *Isoospora canaria* is meestal even dodelijk voor jonge vogels, maar verloopt in de regel milder voor volwassen exemplaren. Voor vogelhouders kan een uitbraak van coccidiose of atoxoplasmose een ware ramp betekenen. Bij de kweek is alles er dan ook op gericht om deze parasieten buiten de deur te houden of in ieder geval de infectiedruk binnen proporties te houden.

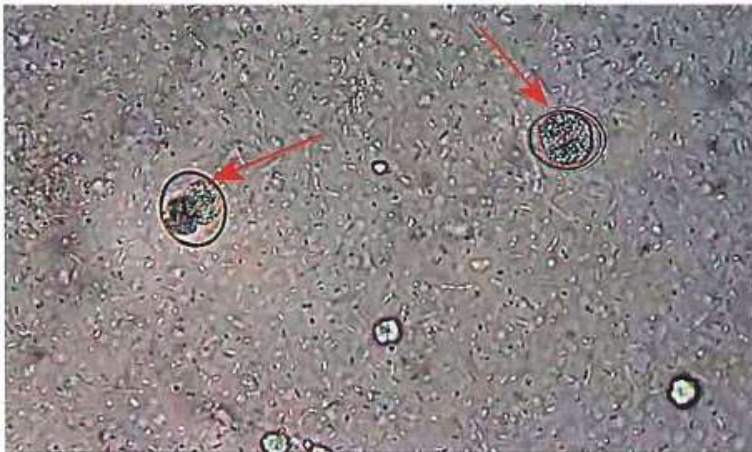
voorkomen. Er zijn honderden verschillende soorten protozoën, waarvan de meeste zeer gastheer specifiek zijn. De natuur heeft deze kleine eencelligen uitgerust met een zeer gespecialiseerd en verfijnd mechanisme om te overleven. Interessant genoeg om eens stil te staan bij de levenscyclus van de twee parasieten die in onze hobby zo veel problemen kunnen opleveren.

De besmettingscyclus begint met een vogel die besmet is met een parasiet. De oöcysten, voor het gemak even eitjes genoemd, die ze bij zich dragen, worden met de uitwerpselen door geïnfecteerde vogels uitgescheiden. Op dat moment zijn deze kiemen nog niet in staat om een nieuwe gastheer te infecteren. Een rijpingsproces buiten het vogellichaam (in de uitwerpselen) dient hieraan vooraf te gaan. Het sporuleren (tot rijping komen) duurt een aantal dagen. De condities moeten gunstig zijn. Vocht en warmte zijn nodig om het sporuleren op gang te brengen en te houden. Een onrijpe oöcyst bevat meestal één sporoblast (onrijpe

Het zal duidelijk zijn dat voor de vogelliefhebber hier een kans ligt om de cyclus te doorbreken. Het schoonhouden van de verblijven en vooral het verwijderen van de mest, is heel belangrijk om het sporulatieproces in het vogelverblijf te stoppen en eventueel gerijpte sporen met de mest te verwijderen voordat de parasiet weer door een gezonde vogel kan worden opgenomen. In droge goedgeventileerde verblijven zullen de oöcysten veel moeilijker tot sporulatie overgaan dan bij vochtige warme omstandigheden.

Indien de oöcysten door vogels worden opgenomen, vestigen ze zich in de darmwand van de dunnedarm en dringen een darmwandcel binnen en beginnen ze met het afbreken van de epitheelcellen van de darmwand. In dit stadium is de geïnfecteerde vogel een zieke vogel geworden, omdat de parasiet nu de gastheer gaat gebruiken om zelf te kunnen blijven voortbestaan. Een volgende cyclus speelt zich geheel binnen de vogel af. Dit is de asexuele reproductiecyclus, waarbij uit de sporozoïeten grote hoeveelheden merozoïeten worden gevormd, die weer op zoek gaan naar nieuwe cellen om te infecteren. Hierdoor ontstaat er een proces waarbij steeds meer cellen worden aangevallen. De conditie van de vogel zal nu zienderogen verslechteren, omdat nu massaal darmwandcellen worden afgebroken en het spijsverteringsproces van de vogel geheel ontregeld wordt. De ziekte wordt nu ook zichtbaar als we de buikbevedering opblazen. De darmlussen zien er dan rood en geïrriteerd uit. Ook zal de aanwezigheid van parasieten zichtbaar worden doordat de ontlasting waterig wordt en de kleur verandert. Ook is de vogel nu bijzonder gevoelig geworden voor andere, meestal bacteriële, infecties.

Na verloop van tijd (enkele dagen tot een week) vindt er in de cyclus van de parasiet weer een verandering plaats. Sommige merozoïeten veranderen in gameten. Er worden nu specifiek vrouwelijke en mannelijke cellen aangemaakt. Nadat er een mannelijke en een vrouwelijke cel zijn samengesmolten (de seksuele reproductie) ontstaat er een zygote. In een volgende fase begint de zygote te veranderen in een oöcyst. Deze oöcysten verlaten nu de dunnedarm en vinden hun weg naar buiten. Dit brengt ons weer terug bij de eerste stap in de cyclus.

Isoospora aanwezig in de mest bij een vergroting van 400x

Er is veel wetenschappelijk onderzoek verricht op het gebied van parasitaire ziektes. Dit komt vooral omdat de malaria, die ook door een protozo wordt veroorzaakt, nog steeds miljoenen slachtoffers maakt in tropische gebieden. Parasieten vormen ook een grote bedreiging voor de intensieve kippenhouderij. Ook hier moet preventief worden opgetreden om ernstige uitbraken te

spore). Eerst vindt er in de oöcyst een deling plaats, waardoor er twee sporoblasten ontstaan. De sporoblasten vormen nu een celwand. Deze sporoblast verandert hierdoor in een sporozoïet. Vervolgens vindt er weer tweemaal een deling plaats waarbij er vier sporozoïeten worden gevormd. Pas nadat deze cyclus is doorlopen, is de parasiet in het virulente stadium gekomen en klaar om een nieuwe gastheer te infecteren.

Alle vinkachtigen zijn gevoelig voor coccidiose en atoxoplasmose, maar er zijn verschillen. Putters en goudvinken worden tot de meest gevoelige vogels gerekend. Bij de haakbek kan ook wel coccidiose voorkomen, maar dit beperkt zich tot de fase waarbij de jongen uitvliegen.

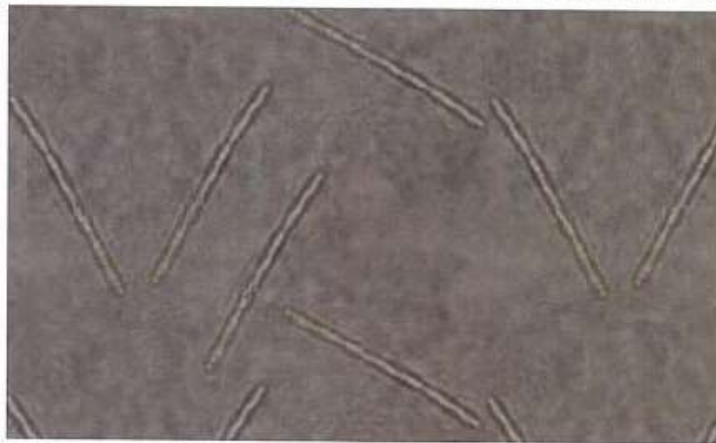
Coccidiose is in de regel goed te behandelen, terwijl bij atoxoplasmose het vrijwel altijd tot sterfte van de vogel leidt. Of een vogel een parasitaire infectieziekte heeft kan alleen maar door een microscopisch onderzoek van de uitwerpselen aan het licht gebracht worden. Middelen die parasieten kunnen doden zijn o.a. Baycox, ESB3 en Finicoc. Er zijn kwekers die preventief deze middelen verstrekken in de gevoelige periode. Bestlist noodzakelijk is dit niet wanneer u goede gezonde stammen hebt opgebouwd. Bij het veelvuldig verstrekken van coccidiostatica kan ook resistentie optreden. Dit verschijnsel wordt bij pluimvee en biggen al veelvuldig waargenomen. Het verstrekken van medicatie moet zo veel mogelijk worden beperkt tot het moment dat de vogels daadwerkelijk ziekteverschijnselen vertonen.

Megabacteriën

De Megabacterie is een opportunistische ziekteverwekker. Opportunistisch betekent dat gezonde vogels de infectie bij zich kunnen dragen zonder dat dit leidt tot een ziektebeeld. Pas wanneer de vogel een verzwakt afweersysteem heeft, kan er een snelle vermenigvuldiging plaatsvinden en kan de vogel uiterlijke kenmerken van ziekte gaan vertonen.

De naam megabacterie is eigenlijk onjuist. Het organisme dat problemen bij onze vogels kan veroorzaken, heet voluit *Macrorhabdus ornithogaster* en is geen bacterie, maar een fungus. Tot de familie van de fungi behoren de schimmels, gisten en zwammen. Toen *M. ornithogaster* werd geïsoleerd uit zieke en overleden vogels was er nog geen manier voor handen om het organisme in het laboratorium op te kweken. Onder de microscoop nam men langwerpige cellen waar, die qua vorm sterk aan staafvormige bacteriën deden denken, behalve dat deze cellen vele malen groter waren dan een bacteriecel (ongeveer 20-80 micrometer lang). De term "megabacterie" lag dan ook voor de hand. Omdat het organisme ook als ziekteverwekker voorkomt bij kippen, is er de laatste 10 jaar veel onderzoek gedaan. Men kan nu het organisme opkweken op een voedingsbodem en er is veel werk gedaan om een geschikt medicijn te ontwikkelen.

Wanneer veroorzaakt *M. ornithogaster* een probleem voor onze vogels?

Megabacteriën bij een vergroting van 400 x

Zoals gezegd komt de gist ook in kleine aantallen voor bij vogels die er niet ziek van worden. Het optreden van stress, waardoor de weerstand van de vogel afneemt, kan er al toe leiden dat de gist zich tot hoge aantallen vermenigvuldigt en de vogel ziek maakt. Dit verschijnsel zien we bij meer infecties zoals coccidiose. Vaak gaat dit ook gepaard met een andere infectie. Bij de meeste microscopische preparaten waar ik *M. ornithogaster* kon waarnemen, waren er ook coccidiën te zien. Het is dan belangrijk om beide te bestrijden. Vaak steekt *M. ornithogaster* de kop op als een vogel wordt verplaatst en er stress optreedt. Ook kan de weerstand van een vogel verzwakken door eenzijdige of verkeerde voeding. Slechte huisvesting en onvoldoende hygiëne kunnen ook de oorzaak van een infectie zijn. *M. ornithogaster* veroorzaakt ontstekingen in de klier- en de spiermaag. Hierdoor valt de functie van het voedsel verteren uit en hoopt het voedsel zich op. Dit is ook de reden dat de vogel wil blijven eten. Ondanks dat er veel voer wordt opgenomen, wordt dit niet verder verteerd. Met een volle krop en maag sterft een vogel in feite de honger dood. De uiterlijke kenmerken van een vogel die een *M. ornithogaster* infectie heeft zijn de volgende:

- De vogel zit een groot deel van de dag bij de voerbak. Hij eet en lijkt onverzadigbaar, toch vermagerd de vogel zienderogen.
- De vogel oogt ongezond en zit met afhangende vleugels. De meeste vogels zullen pas "bol" gaan zitten als de ziekte al in een zo ver gevorderd stadium is dat genezing bijna onmogelijk is.
- De mest is waterig/slijmerig dun met een groene kern. Soms kunnen hierin onverteerde zaden worden waargenomen.

Bovenstaande kenmerken kunnen ook door andere infecties worden

veroorzaakt. Een microscopisch onderzoek van de mest is dan ook noodzakelijk en geeft direct uitsluitsel. Indien onder een microscoop met een vergroting van 400x langwerpige staafvormige cellen worden waargenomen, dan is dit altijd een infectie van *M. ornithogaster*. De meeste cellen bevinden zich wel in de groene kern van de ontlasting, daarom moet dit worden onderzocht. Een kleuring van het preparaat geeft vaak een duidelijker beeld, maar is niet echt noodzakelijk. Vergeet niet om ook te (laten) kijken naar secundaire infecties, bijvoorbeeld de aanwezigheid van coccidiën. Omdat weinig vogelhouders over een microscoop beschikken, zal men voor de diagnose bij de in vogels gespecialiseerde dierenarts te rade moeten gaan. Vang wat mest op met een stukje huishoudfolie en stuur dit op of breng het mee als u met de vogel de arts bezoekt. Leden van de SEC kunnen ook kosteloos de mest laten onderzoeken

Antibiotica zoals Baytril hebben geen enkele werking ten opzichte van gisten. Onderzoek in de pluimveesector heeft aangetoond dat behandeling met amphotericine B wel het gewenste resultaat oplevert. Amphotericine B wordt ook in de humane geneeskunde gebruikt voor behandeling van gistinfecties bij ingewanden of genitaliën onder de handelsnaam Fungizone. Bij zieke vogels wordt Fungizone in een concentratie 0.6 ml/liter water gedurende 3 weken gegeven. Beter is het om het middel 3 maal daags direct met een kropnaald in de krop te brengen. De behandeling kan dan korter zijn, maar niet iedereen durft of kan met een kropnaald te werken. Een vogel kan pas genezen worden verklaard als er in het microscopisch beeld geen cellen meer te zien zijn. Amphotericine B grijpt in op de celwand van de gist, waardoor lekkage optreedt en de cel wordt geïnactiveerd. Indien een vogel de infectie heeft opgelopen moet hij apart gezet

worden. Niet omdat een *M. ornithogaster* infectie erg besmettelijk is, maar de vogel moet worden behandeld en het liefst ook een beetje warm gezet worden in een ziekenkooitje. Men grijpt soms te snel naar de Baycox of EsB3 als een vogel een maag/darm probleem heeft. Er gaan dan kostbare dagen verloren en de vogel wordt steeds zieker. Een infectie met *M. ornithogaster* is goed te genezen, maar u met snel met de juiste medicatie ingrijpen.

Zweetziekte of colibacillose

Door contacten met collega-kwekers lijkt het er op dat er in 2009 meer dan in andere jaren nestjongen verloren zijn gegaan door de bacteriële infectie die zweetziekte of colibacillose wordt genoemd. Het infectieuze organisme dat de ziekte veroorzaakt is *Escherichia coli* en de infectie vindt plaats in de darmen van de vogel. Hierdoor ontstaat een heftige diarree, waardoor de ontlasting niet meer omgeven is door een vliesje en door de pop niet meer uit het nest verwijderd kan worden. Hierdoor ontstaat een nat nest waar een veelal groen gekleurde ontlasting te zien is. Ook de naam colibacillose roept vraagtekens op. Bacilli zijn micro-organismen, die in staat zijn sporen te vormen. *Escherichia coli* kan dit niet en komt uitsluitend als vegetatief organisme voor. Beide namen zijn echter geheel ingeburgerd en veel doet het er eigenlijk niet toe. In de pluimveesector worden de organismen, die ziekten veroorzaken, APEC genoemd (Aviaire Pathogène E. Coli). Naast de in dit artikel behandelde colibacillose, kan *E. coli* een grote verscheidenheid aan andersoortige infecties veroorzaken, zoals bloedvergiftiging, eileiderontsteking en dooierrest ontsteking. In het laatste geval sterft het embryo in het ei of heel kort nadat het jong is uitgekomen.

Escherichia coli komt van nature in het darmstelsel van zoogdieren en veel vogelsoorten voor en speelt een belangrijke rol bij de spijsvertering. Ook pathogene varianten kunnen uit ogenschijnlijk gezonde dieren worden geïsoleerd. Er zijn wel 12.000 verschillende *E. coli* typen, die alleen met geavanceerde antigeen technieken van elkaar kunnen worden onderscheiden. Indien één vogel in het nest besmet is en er diarree optreedt, zullen heel snel de andere jongen geïnfecteerd raken. Binnen een dag of hooguit twee dagen zullen alle jongen overlijden ten gevolge van uitdroging en het niet meer kunnen verteren van de voeding. Vaak is aan het nest een vieze lucht waarneembaar, die wordt veroorzaakt door de afbraakproducten in de mest. Net als bij vele andere infecties moeten er meerdere factoren in het spel zijn die *E. coli* daadwerkelijk tot een ziekteverwekker

maken. Hygiëne speelt daarbij een zeer belangrijke rol. De infectiedruk voor het nestjong dient zo laag mogelijk gehouden te worden. Overbevolking moet worden vermeden. Een voliërebodem waar de uitwerpselen zich hebben opgehoopt en vervuild drinkwater zijn bronnen van infectie. Via de ouders wordt de besmetting overgedragen op het nest of direct op het nestjong via de voeding. Vocht is ook een belangrijke factor, die bepaalt of de ziekte zich kan manifesteren. Misschien dat dit de oorzaak is dat het uitbreken van colibacillose infecties bij kwekers het ene jaar meer voorkomt dan andere jaren. Ook de weerstand van de vogel is bepalend of de ziekte zich ontwikkelt. Een niet goed gebalanceerde (ei) voeding kan het jong extra gevoelig maken. Indien een nest is geïnfecteerd moeten de jongen worden overgelegd in een schoon nest (bv een schoon identiek mandje). Dit moet liefst dagelijks worden gecontroleerd en desgewenst opnieuw worden vervangen.

Snel ingrijpen is belangrijk. Wanneer de eerste symptomen zich voordoen is het meestal al te laat. De ziekte laat zich in een vroeg stadium goed genezen met een geschikt antibioticum. Vroeger werd vaak tetracycline voorgeschreven, maar dit middel heeft de bijwerking dat het kropverzuring in de hand kan werken. Tegenwoordig wordt meestal colistine (polymyxine E) of TMPs (trimethoprim sulfadiazine gebruikt). Indien zich een uitbraak in uw gemengde voliëre voordoet, is het te overwegen de behandeling voor het hele vogelbestand te starten, ook indien een nest nog gezond oogt. Probiotica worden ook als middel ter voorkoming aangeprezen. Mij is echter geen enkele studie bekend die onomstotelijk een positief effect ten opzichte van colibacillose bewezen heeft.

Luchtweginfecties

Trichomonas

Een aandoening van de luchtwegen kan verschillende oorzaken hebben. Soms hebben verschillende oorzaken hetzelfde ziektebeeld. De vogel hapt naar adem, schudt met de kop en soms zien we de vogel slierten slijm uit de snavel schudden. In 2009 is er een kleine epidemie geweest onder in het wild levende vinkachtigen van *Trichomonas gallinae* (het geel). Vooral groenlingen waren hiervan het slachtoffer. In de avicultuur heeft dit echter niet tot problemen geleid. *Trichomonas gallinae* is een protozo uit een grote familie die het vooral heeft voorzien op de slijmvliezen. Bij de mens komt *Trichomonas* voor als een SOA die sterk in opmars is. Indien "het geel" zich bij uw vogels openbaart moet er behandeld worden met Tricho plus.

Luchtpijpwormen

Luchtpijpwormen kunnen vooral voorkomen bij vogels in de buitenvoliëre. Dit komt omdat zij als gastheer slakken, duizendpoten en wormen hebben. Vogels die een besmette gastheer opeten kunnen hierdoor geïnfecteerd raken. Ook hier schudt de vogel veelvuldig met de kop om de worm kwijt te raken en haalt moeilijk adem. Er zijn verschillende middelen in de handel om luchtpijpwormen te doden. Ivomec is een middel dat veelvuldig toegepast wordt bij de behandeling van verschillende parasieten.

Luchtpijpmijten

Ook hier verloopt de ademhaling moeizaam en niest de vogel vaak. Van de vinkachtigen schijnt de putter het meest gevoelig te zijn. Luchtpijpmijt kan gemakkelijk behandeld worden met anti luchtpijpmijt (Bogena). Zorg er voor dat u het druppeltje in de nek zorgvuldig aanbrengt en de vogel het middel niet kan opnemen via de snavel.

Bacteriële infecties

Bacteriële infecties zijn waarschijnlijk de grootste oorzaak van een aandoening van de luchtwegen. Vooral goudvinken lijken hier extra gevoelig voor. De vogel hapt en schudt continu met de kop. Men kan zien dat er slijm uit de snavel wordt geschud. Ook is de kop nat en de wanden van de kooi raken met slijmresten vervuild. Vaak heeft dit te maken met maken met onvoldoende ventilatie wanneer de vogels binnen zijn gehuisvest. Meestal kan een vogel deze aandoening niet zelf overwinnen. Behandeling met Tylosine (10%) lost dit probleem meestal snel op. 2-4 Gram/liter drinkwater gedurende 5 dagen. De andere vogels in hetzelfde verblijf moeten ook behandeld worden.

In dit artikel hebben we stilgestaan bij een aantal ziekten, die bij Europese vogels (en natuurlijk ook andere) de kop op kunnen steken. Zoals in deel twee al gememoreerd, kan veel worden voorkomen door de vogels op een verantwoorde manier te huisvesten, de juiste voeding te verstrekken en goed te observeren om snel in te kunnen grijpen als u een afwijkend gedrag bij uw vogels opmerkt. Bij de SEC is een boekje te bestellen dat geheel over gezondheid en ziekten bij Europese vogels gaat. Ook bij de vragenrubriek op de website www.info-sec.nl worden regelmatig gezondheidsproblemen besproken. In het vierde en laatste deel van deze serie zullen we de kweek van een aantal vogels tot in detail bespreken.

Door: John van der Jagt
Speciaalclub Europese Cultuurvogels

HET HOUDEN EN KWEKEN VAN ROSÉKAKEToes

De rosékaketoe (*Eolophus roseicapillus*) is bij veel liefhebbers geen onbekende en velen geven deze kromsnavel graag een plekje in hun collectie. Gelukkig kweekt deze kaketoe redelijk goed en zien we deze mooie vogelsoort steeds vaker bij de liefhebber die over de mogelijkheid beschikt deze vogels in een ruime volière te huisvesten.

De rosékaketoe behoort tot het geslacht *Cacatuidae* en heeft zijn oorsprong in Australië en behoort nu tot de meest voorkomende vogels van dit continent. Men zou verwachten dat deze kleurrijke vogel snel zou worden beschreven na de ontdekking van Australië, echter in het begin van de negentiende eeuw kwam deze vogel alleen maar voor in het binnenland en de eerste immigranten vestigden zich dicht bij de kust. Het eerste exemplaar werd voor het eerst beschreven als een Australische soort in 1817 door Vieillot te Parijs aan de hand van een balg in een museum. De balg was aanvankelijk gelabeld als een specimen uit het Caribische gebied en de ornitholoog Vieillot ontdekte deze fout en gaf de vogel de wetenschappelijke naam; *Cacatua rosea*. In Australië noemt men deze kaketoe galah en door het clowneske en opvallende gedrag van deze vogel is de naam galah in Australië ook een naamsverwijzing geworden voor iemand die wij in de volksmond een dwaas of mafketel zouden noemen. In Amerika heeft men voor een dergelijk figuur ook een vogelbenaming gebruikt, daar noemt men zo iemand een goose.

Algemeen

De *Cacatuidae* vinden hun oorsprong in de Oude Wereld en komen voor van de Filipijnen tot aan Australië en Tasmanie. In Australië vinden we de meeste soorten en er zijn maar liefst 11 verschillende kaketoes beschreven. Op de Filipijnen, Nieuw Guinea en een aantal Indonesische eilanden zijn er maar één of twee specifieke soorten per eiland te vinden. Het geslacht *Cacatuidae* bestaat uit zes familiegroepen met in totaal achttien soorten.

De 6 families zijn:

- 1) *Probosciger*; hier vallen de palmkaketoes onder en wordt er één soort beschreven.
- 2) *Calyptorhynchus*; hier vallen de raafkaketoes onder en worden er drie soorten beschreven.
- 3) *Callocephalon*; hier vallen de helmkaketoes onder en wordt er één soort beschreven.
- 4) *Eolophus*; hier vallen de rosékaketoes onder en wordt er één soort beschreven.
- 5) *Cacatua*; hier vallen de witte kaketoes

onder en worden er elf soorten beschreven.

- 6) *Nymphicus*; hier vallen de valkparkieten onder en wordt er één soort beschreven.

In een ver verleden werden de rosékaketoes ingedeeld bij de familie van de *Cacatua*, maar ze zijn nu als een aparte familie ingedeeld bij het genus *Eolophus*. Er is dus sprake van een monotypisch genus. Er worden binnen dit genus wel drie ondersoorten beschreven. De derde ondersoort is pas recent beschreven binnen het genus *Eolophus* en er is nog een discussie gaande of er daadwerkelijk sprake is van een aparte ondersoort. De gemiddelde lengte van deze vogelsoort is circa 36 centimeter en het gemiddeld gewicht is circa 330 gram. Beide seksen van deze kaketoe zijn voorzien van een bescheiden kuif en zijn gelijk gekleurd. Voor een kleurbeschrijving verwijs ik u graag naar de bijgeplaatste foto's. Volwassen vogels hebben veelal een afwijkende kleur van de iris in het oog. Mannen hebben over het algemeen een donker bruine tot zwarte iris en de poppen een roodroze tot roodbruine kleur. Jonge vogels zijn lichter gekleurd en hebben een iriskleur die lijkt op het mannetje. Na zes maanden begint de iris bij vrouwelijke dieren te verkleuren tot een rodere kleur en is na twee jaar geheel uitgekleurd. Helaas is dit geen waterdichte manier van seksen van deze vogelsoort, omdat er ook mannen zijn beschreven met een roodbruine gekleurde iris. Bij twijfel kan men met veren een DNA-test doen of via de endoscoop bij een dierenarts.

De volgende drie soorten worden binnen het genus *Eolophus* beschreven:

- 1) *Eolophus roseicapillus roseicapillus* is de nominaatvorm die voorkomt in het oosten, noordoosten, zuidelijk en centraal Australië en het eiland Tasmanie. Deze ondersoort zou men kunnen herkennen aan zijn donkerroze tot rode oogringen, echter dit is geen vast gegeven omdat het verspreidingsgebied zo groot is en per regio de kleur van de oogring licht tot donkerroze kan zijn. De roze kleur van de veren varieert ook van donker tot licht en geldt hier ook van welke regio de

vogel afkomstig is. Als bijzonder aspect geldt bij deze ondersoort dat de kuif wanneer deze wordt opgezet los van de achterschedel staat en dit is wellicht de beste manier om deze ondersoort te determineren.

- 2) *Eolophus roseicapillus assimilis* is de ondersoort die voor komt in Derby in het noorden, oostwaarts naar het binnenland van Westelijk-Australië en zuidelijk in het gehele gedeelte van het zuidwesten van Westelijk-Australië. Deze ondersoort zou men kunnen herkennen aan zijn grijsachtige witte oogring en zijn grotere en vollere kuif die niet los staat van de kop wanneer deze wordt opgericht. Wanneer de kuif wordt opgezet, loopt die door tot de achterschedel en is er ook meer roze binnen de kuif te zien dan bij de nominaatvorm. Uit onderzoek is ook gebleken dat de vogels groter en forser zijn dan de nominaatvorm. Tevens blijkt de vorm van de kop gemiddeld iets platter te zijn en meer vierkant. Een ander belangrijk aspect is dat bij deze ondersoort de kleur gemiddeld lichter is dan bij *Eolophus roseicapillus roseicapillus*.
- 3) *Eolophus roseicapillus kuhli* is recent als ondersoort beschreven en we vinden deze vogels in het noordelijk gedeelte van Northern Territory en Westelijk-Australië. Deze ondersoort is van kleur bleker en dus het minst roze en een stuk kleiner, namelijk ruim 6 centimeter. De koppen zijn ook een stuk smaller en de onderkant van de kuif op de bovenschedel is breder en hoger dan bij de andere ondersoorten. De oogringen zijn zeker bij volwassen mannelijke exemplaren diep rood/roze gekleurd en zijn veel intensiever gekleurd dan bij de nominaatvorm. Bij de poppen vinden we oogringen die dof rozeachtig zijn en opvallend van de mannelijke exemplaren afwijken. Binnen dit genus is dit zeker een bijzonderheid en zou men naar mijn mening bij deze ondersoort kunnen spreken van seksueel dimorfisme.

In de vrije natuur

Wellicht is de rosékaketoe momenteel de meest voorkomende vogel in Australië. In het verleden is dit wel anders geweest.

Toen waren het vogels die in kleine groepen in het binnenland leefden waar jaarlijks voldoende neerslag viel om te broeden. De vogels zoeken hun voedsel op de grond en hadden in het verleden de voorkeur voor een leefgebied met vlakke graslanden afgewisseld met struiken en bossen. De kustgebieden en bergketens werden door de vogels in het verleden gemeden. Natuurlijke barrières met gortdroge gebieden en woestijnen die de leefgebieden omringden zorgden ervoor dat deze kaketoë zich ontwikkelde tot de drie bovengenoemde ondersoorten. Door de komst van de kolonisten in de 18e eeuw is de landinrichting drastisch veranderd door grootschalige landbouw en veeteelt. Het continent Australië beschikt over enorme ondergrondse waterreservoirs die redelijk makkelijk opgepompt kunnen worden. Door de beschikbaarheid van deze haast onuitputtelijke bronnen kreeg men de mogelijkheid de enorme gebieden die eerst onrendabel waren door het gebrek aan water te gebruiken voor landbouw en veeteelt. De karakteristieke windmolens pompen het water op en de inheemse dieren en vogels profiteren mee van het constante aanbod van water en hebben door deze verandering een betere overlevingskans gekregen. De rosékaketoë is wellicht de diersoort die van deze verandering het meest heeft geprofiteerd en is momenteel in geheel Australië inclusief Tasmanie en de andere eilanden voor de Australische kust te vinden. Dit houdt ook in dat de drie oorspronkelijke verspreidingsgebieden zich hebben uitgebreid en elkaar zijn gaan overlappen. Hierdoor zijn er vermengingen ontstaan van de ondersoorten tot een tussenvorm die steeds verder opschuift in de oorspronkelijke leefgebieden. Het zijn ware cultuurvolgers en we vinden de vogels zelfs in de grote steden waar de vogels zich ophouden in parken en de tuinen waar ze ook broeden. De stadbewoners zijn zo gecharmeerd van deze vogels dat men voedertafels plaatst om ze zo te kunnen bewonderen. Helaas is er in de vrije natuur ook een heel andere kant aan dit succesverhaal. Door de uitbreiding van hun leefgebied en de enorme toename van het aantal vogels is er vooral in de landbouwgebieden sprake van een plaag. De vogels eten voornamelijk zaad, noten, knollen, blad en bloesems van de inheemse planten. Echter het zijn vogels die zich snel aanpassen en ook snel ontdekt hebben dat geïntroduceerde uitheemse planten ook prima smaken. Ook insecten die tijdens het foerageren gevonden worden en binnen het menu passen worden gegeten. Uit onderzoek is overigens gebleken dat de vogels veel onkruidzaden eten en zo helpen met het bestrijden van deze ongewenste planten op de akkers.

Echter zodra de granen beginnen te kiemen of er zaden zijn gevormd, nemen de vogels hier ook een deel van op. Ook nemen de vogels enorme hoeveelheden graszaden op, die zo niet de kans krijgen om voor nieuwe aanwas te zorgen op de grasvlakten waar grote grazers zoals rundvee en schapen van moeten leven. Vooral grote groepen geven de boeren de kriebels wanneer ze neerstrijken op de grasvlakten en de akkers met graan. In New South Wales, Zuidelijk-Australië, en grote delen van Westelijk-Australië zijn deze vogels onbeschermd en worden ze al jaren met harde hand bestreden. Recent heeft het bestuur van Victoria deze vogels vogelvrij verklaard om zo de aantallen binnen de perken te houden. De bestrijding is rigoureu. Veel vogels worden jaarlijks afgeschoten, met netten gevangen en erger, vergiftigd. Het vergiften van water en voedsel is de makkelijkste en meest efficiënte manier van bestrijden, echter hiermee dood je ook veel andere vogel en diersoorten die van het aangeboden voedsel en water gebruik maken.

De dagelijkse zoektocht naar voedsel gebeurt altijd in de vroege ochtend wanneer het licht begint te worden en in de late namiddag in groepen van 30 tot 100 vogels die soms vergezeld worden door andere soorten. De kleinere groepen bestaan meestal uit broedende paren, de grotere groepen vaak uit jonge vogels of niet gekoppelde oudere vogels. Soms bestaat een groep uit honderden vogels die vaak over grote afstand uitzwermen tijdens de zoektocht naar voedsel. De vogels halen een snelheid van ongeveer 50 kilometer per uur en hebben hierdoor een behoorlijke actieradius. Het zijn zeer behendige vliegers en het is een waar spektakel om een vlucht met deze vogels te zien. Er zijn zelfs meldingen dat de vogels

soms zo nieuwsgierig en speels zijn dat ze naast automobilisten gaan vliegen of zelfs meeliften op auto's. Natuurlijk vallen bij deze capriolen slachtoffers, maar daar is men in grote delen van Australië niet zo rouwig om.

Vele ogen in een groep maken de kans om voedsel te vinden groter en worden vijanden die een aanval inzetten sneller waargenomen. Tevens zijn er vaak een aantal vogels aanwezig die hoog in een boom de boel in de gaten houden en bij gevaar op tijd alarm geven. De vogels zoeken hun voedsel altijd op de grond en maken daarbij grappige waggelende bewegingen. Zodra de kroppen goed gevuld zijn gaan de vogels op zoek naar een drinkplaats en vliegen daarna naar bomen met een dicht bladerdak voor rust en schaduw. De vogels zoeken in de bomen hun eigen plekje op en beginnen het voedsel te verteren en dulden hierbij in de directe nabijheid alleen hun eigen partner. Het zijn sociale vogels, maar hebben toch behoefte aan een stukje privacy. Om het heetste moment van de dag door te komen, rusten de vogels door hun kop in de veren te steken of door zich te gaan toiletteren. Hiervoor wordt een olieachtige substantie gebruikt die wordt afgescheiden door een klier op de stuit boven de staart. De paren verzorgen elkaar en zo houdt de paarbinding stand.

Australië is een enorm uitgestrekt land. Het is maar liefst ruim 186 keer groter dan Nederland. Daardoor is het door de grote verspreiding moeilijk de juiste broedtijd in Australië aan te geven. In een groot deel van het land broeden de vogels in de winter, voorjaar en het begin van de zomer. Vaak wordt de stelling gehanteerd, dat hoe zuidelijker de vogels voorkomen, hoe later er wordt gebroed. In het noordelijk deel

43

begint het broedseizoen na de regentijd in februari en in het binnenland beginnen de vogels pas te broeden als er voldoende neerslag gevallen is. De vogels beginnen pas met broeden als er voldoende zaden ontkiemen door de neerslag. Is er te weinig neerslag in de droge gebieden dan steken de vogels geen energie in het broeden, simpelweg omdat er geen goede overlevingskansen zijn voor de jongen. Rosé's zijn echte holenbroeders en maken hun nestgelegenheid bij voorkeur in eucalyptus bomen die dicht in de buurt van water staan. Bij gebrek aan geschikte broedgelegenheden broeden de vogels ook in rotsspletten en zijn er zelfs legfels gevonden in verlaten konijnenholten. Natuurlijke holtes worden gebruikt, maar ook knagen ze een holte uit in de rotte en zachte delen van een boom die door insecten zijn aangetast. Het nest bevindt zich minimaal 2 meter tot ruim 20 meter boven de grond. Een broedend paar duldt geen ander paar op minimaal 10 meter van het eigen nest. De broedholte wordt fanatiek tegen soortgenoten verdedigd en meerdere jaren door hetzelfde paar gebruikt. De nesten zijn makkelijk te herkennen omdat de vogels de bast bij de ingang van het nest afknagen en soms zelfs een grote ring rond de tak of stam maken. Het blootgelegde deel van de boom wordt doormiddel van talk wat door de veren wordt afgescheiden gepolijst tot een spiegelgladde wand met behulp van de snavel en de keelveren. Het is een ingenieuze vinding van deze vogels om de jongen en eieren te beschermen tegen indringers zoals slangen en varanen. Deze rovers klimmen makkelijk tegen boomstammen op, maar zodra ze het gladde deel bereiken hebben ze geen grip en vallen naar beneden of geven hun rooftocht op. Hoe rechter de stam is waar het nest in zit, des te meer wordt er door de vogels afgeknaagd, bij een schuine positie in bijvoorbeeld een dikke tak wordt alleen de bovenkant van de nestopening afgeknaagd en behandeld. Australië kent op zijn minst 94 vogelsoorten die in holen broeden en zijn ook nog een groot aantal reptielen, insecten en zoogdieren die gebruik maken van de natuurlijke holtes. Daardoor is er een enorme concurrentie bij de zoektocht naar geschikte broedplaatsen. De rosékaketoes broeden dicht bij elkaar en een enkele boom die groot genoeg is kan meerdere paren huisvesten, zolang de nestingen minimaal 10 meter van elkaar verwijderd zijn. De rosékaketoes zijn vaak de eerste kromsnavel die bij de start van het nieuwe broedseizoen beginnen met broeden. De vogels hebben in het algemeen maar één broedronde en zodra de jongen uitgevlogen zijn nemen andere soorten kromsnavel de vrijgevallen nestplaatsen in gebruik.

De nesten zijn variabel in grootte. Er zijn nesten gevonden met slechts een diameter van 15 centimeter en een hoogte van 60 centimeter. In het algemeen zijn de nesten groter en dieper. Een bijzonderheid is dat deze vogels een broedkom maken van plantaardig materiaal, zoals gras, wortels bast en takjes. Echter men kan ook stenen en ander materiaal vinden in de broedholtes. Is er gevaar voor regeninslag, wanneer de bovenkant van het nest open is, dan maken de vogels een extra dikke laag om zo de eieren en jongen droog te houden. Bij het fabriceren van de broedkom hebben de vogels een voorkeur voor lancetvormige bladeren van de eucalyptusbomen en niet voor de ronde eivormige bladeren. Wellicht zijn de lancetvormige makkelijker in elkaar te draaien om zo een kom te maken. Het legsel bestaat uit 3 tot 5 eieren die door beide vogels gedurende 23 tot 25 dagen worden bebroed. Tijdens het broeden wordt er plantaardig materiaal aangevoerd om de luchtvochtigheid te regelen. Hoe dikker de nestwanden zijn des te beter het klimaat in het nest is. Bij warm weer geeft de boom verkoeling en bij koude periodes is de temperatuur aangenaam zodat de broedende vogel relatief weinig energie hoeft te gebruiken bij het bebroeden van de eieren en het verwarmen van de jongen gedurende de eerste 3 weken. De beste nesten worden vaak bewoond door de ervaren stellen die ook jaarlijks terugkeren en vele jaren de nestholte gebruiken tot er een van de partners overlijdt of het stel door een dominant paar wordt verjaagd. De jongen worden met licht roze dons geboren en na ongeveer 2 weken komen de eerste stoppels door en gaan de oogjes open. Na 3 weken worden de jongen niet meer warm gehouden en gaan beide ouders op zoek naar voedsel. Een bijzonder aspect is dat zodra er jongen zijn een made van een vlieg zich gaat ontwikkelen

in de nestholte die zich voedt met de ontlasting van de jonge vogels. De maden die zich laten zien worden door de ouders gegeten en aan de jongen gevoerd die zo hun noodzakelijke portie eiwitten binnen krijgen. De jongen ontwikkelen zich relatief snel en klimmen steeds verder omhoog in de stam en worden door de ouders in de nestopening gevoerd wat tijdswinst oplevert en tevens de jonge vogels de kans geeft om de omgeving alvast te verkennen. Na ongeveer 45 dagen vliegen de vogels uit en zoeken een veilige plaats met soortgenoten hoog in een boom. De jongen vliegen gezamenlijk uit en verzamelen zich in grote groepen met leeftijdsgenoten. De boom die hiervoor wordt uitgezocht heeft het niet gemakkelijk. Hij wordt door de jonge vogels geheel ontdaan van zijn blad, bloesem, vruchten en soms zelfs de bast. Het is onvoorstelbaar dat de vogels hun eigen jongen terugvinden in deze bomen en is er een enorm kabaal van bedelende jongen te horen wanneer men een dergelijke crèche benadert. De vogels zijn na circa 100 dagen zelfstandig en worden door hun ouders verlaten. De jongen verzamelen zich met leeftijdgenoten in grote groepen en beginnen te zwerven om voedsel te gaan zoeken en leggen hierbij grote afstanden af. Voor de jonge vogels breekt er een moeilijke tijd aan en in de eerste zes maanden sterven veel vogels. Volgens onderzoek ongeveer de helft, zeker in gebieden waar deze vogels bestreden worden door de mens. Ongeveer 10% bereikt de volwassen leeftijd van drie jaar en gaat op zoek naar een partner. De vogels zijn monogaam en hebben dus zolang ze leven dezelfde partner. Vaak krijgen jonge paren niet zo makkelijk de kans om te gaan broeden door het gebrek aan geschikte broedplaatsen. Oudere paren zijn dominant en meer ervaren bij het verdedigen van hun

nestplaats. De jonge paren moeten vaak simpelweg wachten tot een ouder paar plaats maakt nadat één van de vogels is overleden. Hierdoor broeden alleen de sterkste en meest ervaren paren.

In de Avicultuur

Rosékaketoes zijn in het verleden regelmatig ingevoerd. In 1843 bereikten de eerste rosé's Europa en werden tentoongesteld in de beroemde London Zoo in Engeland.

Het eerste beschreven kweekresultaat dateert van 1876 en staat op naam van de heer Gedney in Engeland. Het betreft hier echter geen natuurbroed, omdat het popje tijdens het broeden overleden was en de eieren onder een Bantamkip zijn uitgebroed. De jongen zijn natuurlijk vanaf dag één met de hand grootgebracht een voor die tijd bijzonder resultaat.

Het eerste vermelde natuurbroed kweekresultaat staat op naam van de Duke of Bedford in Woburn uit Engeland. Deze destijds wereldberoemde vogelkweker lukte het in 1910 jongen op stok te krijgen die geheel door hun ouders werden grootgebracht.

In Australië is er weinig te vinden over vroege kweekvermeldingen. Het eerste verslag waar melding gemaakt wordt van jongen die geboren zijn in een voliëre komt uit 1937. In het verleden was deze vogel niet zo populair bij de Australische vogelliefhebbers. Er waren natuurlijk genoeg interessante inheemse vogelsoorten die men in dit continent kon krijgen. Vaak werden de rosé's gehouden en gekweekt om de jongen als tamme huiskamervogel te verkopen aan dierenwinkels en particulieren. Het zijn in Australië populaire huisdieren en er is veel vraag naar. Daartoe werden er ook veel wilde rosé's in de vrije natuur uitgehaald

en met de hand verder grootgebracht om later als tamme huiskamervogel verkocht te worden. Uitgevlogen jonge wilde rosé's zijn totaal ongeschikt om als huiskamer vogel te houden, omdat ze zeer angstig en schuw blijven.

Momenteel is er in Australië wat betreft de populariteit van de rosékaketoes veel veranderd. Er zijn namelijk verschillende mutaties ontstaan die het voor liefhebbers aantrekkelijk maakt om deze soort te houden. Mutaties zijn zeldzaam en duur met als gevolg dat de vogels met een ander kleurtje opeens wel interessant zijn en nu in veel collecties van Australische kwekers te vinden zijn.

In het begin van de 20e eeuw werden er in Europa en Amerika regelmatig rosé's ingevoerd. Zelfs zoveel dat ze relatief laag in prijs waren en niet interessant genoeg waren om er serieus mee te kweken. De Tweede Wereldoorlog maakte het houden en importeren van vogels bijna onmogelijk in Europa waardoor de bestanden van exotische vogels zo goed als verdwenen waren. In de jaren vijftig werden er weer veel vogels vanuit Australië geïmporteerd, maar richtte de aandacht en vraag van de kopers zich vooral op de grotere parkietensoorten. Talloze soorten werden met regelmaat ingevoerd door verschillende importeurs. De vogels waren over het algemeen goed van kwaliteit en behoorlijk prijzig. Nakweek uit import werd redelijk snel verkregen en waren goed te verkopen aan het groeiend aantal liefhebbers van kromsnavels. Wellicht was dit ook de reden dat er in die tijd relatief weinig kaketoets werden gehouden en gekweekt, omdat er meer interesse was voor de financieel aantrekkelijke Australische parkieten. Begin jaren zestig kwam er een kentering door het algehele exportverbod van vogels uit Australië. Behalve dat de prijzen hoger werden van alle Australische vogelsoorten bleek een aantal soorten zoals de rosékaketoe redelijk zeldzaam te zijn. Zeldzaamheid heeft als keerzijde dat er opeens veel vraag naar is en daardoor werden er door liefhebbers in Nederland en Duitsland koppels samengesteld zonder dat er werd gekeken tot welke ondersoort de vogels behoorden. Het duurde enige jaren voordat deze vogels tot kweken overgingen. Hoeveel paren er aan de basis staan van het huidige aantal vogels is onbekend. Overigens wordt er in de literatuur vermeld dat ondanks het exportverbod er regelmatig tot 1981 kaketoets via het smokkelcircuit werden ingevoerd vanuit Singapore. Deze vogels zijn wellicht de bouwstenen geweest om de populatie in de breedte op te bouwen. De laatste import van Australische kaketoets die in Nederland is binnengekomen was vlak voor de nieuwe verscherpte quarantainewetgeving. Het

betrof hier een zending van nakweekvogels uit Nieuw-Zeeland die opgestuurd werden door liefhebbers naar een importeur in Nederland. De vogelgriep en de hoge kosten van een quarantaineruimte maken het bijna onmogelijk om vogels die buiten de Europese Unie zijn gekweekt te importeren. Bovendien is het een hoog risico om meerdere soorten tegelijk te importeren en bij elkaar te zetten in dezelfde quarantaineruimte. Juist in stresssituaties steken virussen de kop op en is het mogelijk dat een hele zending besmet wordt met bijvoorbeeld PFBD (snavel- en veerrotvirus) of PDD (pachecovirus) of de chlamydiabacterie die beter bekend is als de papegaaienziekte.

De bestanden zijn momenteel voldoende groot en daarmee is de toekomst van deze prachtige vogel veiliggesteld voor de avicultuur. Inmiddels is er nu, weliswaar behoorlijk prijzig, een prachtige lutino mutatie. De lutino vereert geslachtsgebonden en de vogels worden met rode ogen geboren.

De verzorging en de kweek.

De rosé's zijn niet veeleisend en doen het prima op een gevarieerd vetarm zaadmengsel zonder of met weinig zonnepitten en saffloerpitten, aangevuld met groenten en fruit. De belangrijkste voorwaarde om de vogels in een goede conditie te krijgen en te houden is dat de rosé's over voldoende vliegruimte beschikken. Een voliëre met een lengte van minimaal 4 meter en een breedte van 1,5 meter is geschikt om de vogels hun vleugels flink uit te laten slaan. De rosé's zijn heel gevoelig voor vervetting en degene die deze vogels wil gaan houden moet terdege rekening houden met bovenvermelde zaken. Is er een vogel aan de zware kant dan is het niet eenvoudig om hem of haar op het juiste gewicht te krijgen. Voorkomen is beter dan genezen en een te vette vogel zal niet snel gaan broeden. De rosé's bevinden zich graag op de grond en het is verstandig een zachte bodem aan te bieden en deze jaarlijks in het voorjaar en zomer in te zaaien met grof vogelzaad. De plantjes krijgen weinig kans om uit te groeien, maar de vogels hebben zo een mooie afleiding bij het rondscharrelen op de bodem. Echter de consequentie van dit gedrag is wel dat de vogels meerdere keren per jaar ontwormd moeten worden daar de wormbesmettingen veelal via de bodemcontacten overgedragen kunnen worden. Een ander belangrijk aspect is dat de vogels zelden of nooit baden. Wel vinden de vogels het heerlijk om in de regen met veel kabaal te gaan douchen. De vogels hangen op hun kop met wijd uitgespreide vleugels en staart in de regen om zoveel mogelijk druppels op te vangen.

Voor een goede conditie van de veren is het vanzelfsprekend dat een gedeelte van het dak open moet zijn om de vogels deze mogelijkheid te bieden. De rosé's zijn wellicht de minst luidruchtigste soort van de kaketoefamilie, maar men moet het geluidsniveau zeker niet onderschatten. Vooral in de vroege morgen en in de schemering laten de vogels zich graag horen. In de aanloop naar het broedseizoen zijn de vogels ook aardig op dreef en kunnen bij burens voor geluidsoverlast en problemen zorgen.

Na ongeveer drie jaar zijn de vogels broedrijp. In het tweede levensjaar beginnen de vogels al met voeren en soms wordt er ook al gepaard. Echter het is verstandig om pas in het derde jaar de vogels een broedblok aan te bieden. De balts wordt door het mannetje uitgevoerd en loopt daarbij parmantig met opgeheven kuif naar zijn vrouwtje toe. Hierbij laat hij zacht keuvelende geluiden horen en maakt licht schuddende bewegingen met zijn kop. Het popje weet dan wel hoe laat het is en vliegt van stok naar stok met snelle bewegingen. Hierbij zet het mannetje de achtervolging in en daarbij kan het er wel eens fel aan toe gaan. Dit gedrag herhaalt zich meerdere keren per dag en dan wordt ook meerdere keren per dag gepaard. Tijdens de baltsperiode beginnen de vogels ook met het inspecteren van de nestholte. Als bijzonderheid in de papegaaiwereld begint deze vogelsoort met het bouwen van een nestkom in het broedblok, waarbij allerlei materialen door de vogels naar binnen gesleept worden. Daarom is het belangrijk dat de vogels de beschikking hebben over dunne twijgen en bladmateriaal. Tevens is het van groot belang om steentjes en ander grof materiaal uit de voliëre te verwijderen. De vogels slepen met hun snavel van alles naar binnen bij het maken van de nestkom en scherpe

onderdelen kunnen de eieren beschadigen. Het broedblok kan afhankelijk van de weersituatie begin of half maart in de voliëre geplaatst worden. De vogels zijn niet zo heel kieskeurig en zijn met een blok met een oppervlakte van 30 x 30 centimeter en een hoogte van circa een 75 centimeter tevreden. Gebruik wel dik materiaal omdat de vogels graag knagen. In de binnenkant van het blok is het raadzaam een trap of plankjes aan te brengen, zodat de vogels niet direct bovenop de eieren springen. Het legsel bestaat uit drie tot vijf eieren die vanaf het tweede ei worden bebroed. De broedduur bedraagt circa vijftiendertig dagen waarbij het mannetje 's morgens het broeden overneemt van het popje. Dit broedgedrag vinden we overigens ook bij alle andere kaketoës.

Het moeilijkste aspect bij de kweek is dat de eieren in de nestkom onbeschadigd blijven, zodat het embryo zich kan ontwikkelen tot een gezond kuiken. Is alles normaal verlopen dan kippen de jongen uit en zijn ze bedekt met een witachtig dons wat langzaam verdwijnt. Na ongeveer twee weken gaan de oogjes open en beginnen de eerste veerschachten zich te vertonen. Na ongeveer zes weken zijn de vogels geheel bevederd en vliegen een week later uit. Beide vogels voeren de jongen vanaf de eerste dag en zijn goede en zorgzame ouders. Ze worden na het uitvliegen nog wel een behoorlijke lange tijd door de ouders van voedsel voorzien. Het kan zelfs een kleine maand duren voordat ze geheel zelfstandig eten. Wellicht kunnen de ouders het luidruchtig bedelen van de jongen niet weerstaan en voeren ze de jongen om van het gedram af te zijn. De jongen zijn kleiner en matter van kleur en de iris van het oog is lichtbruin gekleurd. De bleekgrijze oogrings en iris verkleuren naar ongeveer een halfjaar en de jonge vogel is na ongeveer twee jaar gelijk gekleurd als zijn ouders.

De foto's die bij dit artikel zijn gepubliceerd zijn de jongen van twee nesten van twee opeenvolgende jaren van hetzelfde ouderpaar. Een nest met één jong en een nest met drie jongen. Het eerste legsel van dit koppel, dat toen vier jaar oud was en voor de eerste keer broedde, bestond uit drie eieren. Alle drie waren bevrucht, helaas waren er tijdens het broeden twee eieren beschadigd geraakt door de ouders en kwam er dus maar één jong uit het ei. Van het tweede legsel van een jaar later met vier eieren werd uit voorzorg drie eieren geraapt en in een broedmachine gelegd en vervangen door kunstieren. Na 10 dagen kunstmatig broeden werden de eieren teruggelegd onder de ouders en kwamen de geraapte eieren uit. Het vierde ei dat was blijven liggen kwam niet uit. Het vierde ei was onbeschadigd maar het embryo was vroegtijdig afgestorven. De nestcontrole en het rapen van de eieren is geen probleem bij deze vogelsoort en het is wellicht een goede tip om bij koppels die de eieren beschadigen of een slecht uitkomstpercentage hebben de broedmachine in te schakelen. Naar mijn mening zijn de vogels de eerste dagen wanneer er nog niet vast gebroed wordt erg speels en slepen ze allerlei materialen het broedblok in. Aan de nestkom wordt ook nog gesleuteld en ook is het zaak grof materiaal, dat de eieren bij het gerommel in het blok kunnen beschadigen, te verwijderen. Het is een prachtig gezicht om een koppel met jongen in de voliëre te zien rondvliegen en ik ben dan ook best trots om me een natuurbroedkweker te mogen noemen.

De toekomst.

Voor de avicultuur is de toekomst veilig gesteld en is er een brede basis gelegd met voldoende bloedlijnen om vogels te kweken van een goede kwaliteit. Het zijn sterke vogels die een hoge leeftijd kunnen halen, lang productief blijven en redelijk grote nesten produceren. Door deze kwaliteiten is het aantal vogels in de avicultuur gestaag toegenomen en zijn de vogels nu voor een groter aantal vogelliefhebbers binnen bereik gekomen. Natuurlijk zijn de vogels nog steeds behoorlijk prijzig, maar wellicht gaan de prijzen in de toekomst wanneer het aanbod verder toeneemt verder dalen. Wellicht zal er ook steeds meer op kleur geselecteerd gaan worden en de vogels met dieproze kleur de voorkeur gaan krijgen bij de liefhebbers. Zoals al eerder opgemerkt, zijn de drie ondersoorten in het verleden bij de eerste kwekers niet zuiver gehouden. Door de zeldzaamheid destijds was men al lang blij een jonge vogel op stok te krijgen en was de kleur ondergeschikt en kweekte men meer op kwantiteit dan kwaliteit. Nu het aanbod groter wordt heeft de kweker een voorkeur voor dieproze vogels en

43

zijn in de toekomst deze vogels wellicht duurder in prijs dan hun lichter gekleurde soortgenoten. Daarom is het van belang om uit de nakweekvogels de meest roze vogels aan elkaar te gaan koppelen om zo dieproze vogels te gaan verkrijgen. Een ander aspect is dat er ook prachtige raszuivere mutaties zijn ontstaan. In Australië beschikt men maar liefst over zes verschillende kleurmutaties. Deze mutaties zijn overigens allemaal in de vrije natuur ontstaan en zijn de kleurafwijkende vogels door vogelvangsters gevangen en verkocht aan de Australische liefhebbers die de mutaties veilig wisten te stellen door er gericht mee te gaan kweken. De lutino vinden we ook buiten Australië en ook in Nederland zijn er verschillende liefhebbers die met deze mutatie succesvol kweken. De lutino vererft geslachtsgebonden en mede hierdoor is het mogelijk om een gezonde stam vogels op te bouwen doordat er makkelijk vers bloed in deze mutatie gekweekt kan worden en er nauwelijks inteelt hoeft plaats te vinden om deze mutatie te behouden of te kweken. Het is een prachtige mutant waarbij het grijs in de vogel zuiverwit is geworden. Het roze is blijven bestaan en steekt fel af bij de sneeuw witte delen van de vogel waardoor hij nog intensiever van kleur lijkt. Zoals een echte ino betaamt, heeft deze mutant rode ogen en licht roze poten. Zoals al eerder opgemerkt zal deze mutant door selectieve kweek met dieproze vogels nog mooier worden en ik hoop ooit nog eens de eigenaar te worden van deze mutatie. Ik heb een splitman gekoppeld aan een wildkleur pop en heb dus 25% kans op een lutino pop.

Tot slot

Hopelijk heeft dit artikel u als lezer geboeid en zijn er een aantal zaken beschreven die nog niet bekend waren. Op internet heb ik veel informatie gevonden en tijdens het surfen kwam ik zo zelf een aantal zaken die mij niet bekend waren. Het artikel is best lang geworden, maar ik meen toch dat het geheel informatief is en ik er niks uit weg kon laten. Wat mij wel enige zorg opleverde bij het zoeken van informatie is dat er in de vogelwereld van Australië steeds meer vogelsoorten zijn waar het slecht tot zelfs zeer slecht mee gaat en er zelfs soorten zijn die ernstig bedreigd zijn. Helaas heeft de rosékaketoe wellicht door zijn enorme expansie hier ook een aandeel in. De zwakkere en kleinere soorten moeten concurreren om voedsel, vooral in de gebieden waar deze soort oorspronkelijk niet voorkwam. Om de populatie in te dammen worden er zelfs nesten met gaas dicht gemaakt om de vogels geen kans te geven om te gaan broeden. Helaas hebben andere vogels die vroeger of later van de nesten gebruik willen maken dan ook geen kans om

te gaan broeden. Tevens is er een enorme ontbossing in bepaalde delen van Australië gaande, waardoor er voor veel vogels en andere dieren ook al te weinig natuurlijke holtes zijn om te wonen of te broeden. In Nederland kweekt men redelijk met deze kaketoe en is het wellicht de makkelijkste soort van het geslacht *Cacatuidae*.

Oproep

Helaas kom ik steeds meer kwekers op internet tegen die tamme jonge vogels aanbieden die met de hand zijn grootgebracht. Natuurlijk moet men geen jongen laten creperen en moet er in noodsituaties met de hand groot gebracht worden. Deze jonge vogels kunnen later gelijkwaardig met natuurbroedvogels ingezet worden voor de kweek. Het belangrijkste aspect bij handopfok is dat de jongen zo snel mogelijk contact maken met soortgenoten in een volière. Daarom is het ook raadzaam om bij handopfok meerdere vogels tegelijk groot te brengen, waardoor de jongen in het nest onderling contact kunnen maken en zich als normale vogel kunnen ontwikkelen. De verzorger die de vogels met de hand voert doet er goed aan zo min mogelijk contact met de vogels te maken om zo verkeerde inprenting te voorkomen. Juist hier gaat

het mis en ontstaan er gedragsproblemen bij vogels die zoals het heet supertam zijn en huiskamergesocialiseerd. Dergelijke jonge vogels zijn de eerste jaren prachtige huisdieren waar het gehele gezin plezier van kan hebben. Helaas vertoont een groot aantal vogels die bewust huiskamergesocialiseerd zijn, vaak een afwijkend en gestoord gedrag, wanneer de vogel broedrijp wordt. Na een aantal jaren worden deze gestreste vogels gedumpt in een vogelopvang of gaan het handelscircuit in om vervolgens vele malen van eigenaar te wisselen. Deze gedumpte vogels zijn zo op mensen gericht dat ze hun soortgenoten amper herkennen en daarom ongeschikt zijn om mee te kweken. Vaak zijn dit ook de plukkers en schreeuwers die men in de opvang ziet. Een onfris aspect van onze hobby en hopelijk zijn deze praktijken binnenkort verleden tijd.

Redactionele noot "Op de website vogelmarktplaats.nl, een initiatief van de NBVV, worden advertenties van niet-zelfstandige vogels, consequent verwijderd"

Geraadpleegde literatuur:
Australian Cockatoos, Stan Sindel & Robert Lynn
Kakadus, Band 11, Karl Diefenbach
Rosé Kaketoe, Herman Kremer

43

MIJN ERVARING MET DE AZULFACTOR

Aller eerst mijn complimenten aan de heer van Santen. Het is mij een genoegen dat deze in het januarinumnummer van "Onze Vogels" de aandacht vestigt op de azulfactor. Deze factor zal in de toekomst het totaalbeeld van al onze vogels in grote mate mede gaan bepalen. Of heeft dat al gedaan.

foto: Theo van Kollenburg

Agaat pastel wit azul

In 2006 heb ik in een artikel voor Bird Web geschreven over de azulfactor en suggereerde hierin dat de azulfactor een bruin verdringende werking had, al snel had ik de eerste reacties van mijn collega's uit België dat dit niet zo was.

Maar even terug naar het artikel van de heer van Santen. Hij stelt dat het ontstaan van deze factor nauwelijks nog te achterhalen is en gaat mij enigszins wel heel ver terug in de tijd. Bij navraag

in Spanje blijkt dat de azul (Spaans) en de Azuur (Italiaans) ongeveer gelijktijdig zijn ontstaan uit een F2 vogel Cini /sijzen soort X Mozaiek agaat kanarie. Hieruit ontstonden zeer heldere vogels met een mooie contrastrijke tekening. Deze Mozaiek agaten werden in gekweekt in de klassieke kleuren en men dacht te maken te hebben met een dubbele blauwfactor. Zo ontstonden er zeer heldere zwart witte, gele en rode vogels en super heldere agaten met een donkere tekening. In de jaren tachtig kwamen ook de eerste heldere agaats mozaïeken naar Nederland en België en stonden we te watertanden bij deze vogels. Wat niemand in de gaten had was dat dit de eerste stap was in de omwenteling van ons hele kanarie gebeuren. Deze heldere vogels werden in eerste instantie alleen in de mozaïeken in gekweekt.

Op de wereldshow in Amiens was ineens het hek van de dam. Onze mooie smal gestreepte vogels en vloeiende bruinen werden weggeschreven en daar waren ineens de zwaar bestreepte vogels uit het Zuiden. Zware balken op hun rug en flanken maar zeer helder. Opvallend was hun afwijkende "slappe" lipochroomkleur en de wat lichtere hoorndelen bij de zwartreeksen. We kwamen niet meer aan bod met onze vogels en de zware bestreping deed ook hier en in de ons omringende landen zijn in trede. We konden er niet meer onder uit en zo ben ik net als vele andere in de zuidelijke landen kweekvogels gaan halen.

In eerste instantie alleen mannen daarna ook poppen. Bij de eerste zending die ik uit Spanje kreeg zat een opvallende zwart witte vogel waar ik in eerste instantie niet veel mee kon. Tot dat ik een artikel las van de heer Jean Kenis "De azulfactor, een nieuwe factor bij de kleurkanaries!"

Via dit artikel kwam ik er achter dat ik deze opmerkelijke verschijning op mijn hok had. Dit werd later ook nog eens bevestigd door Robert de Bruin een vogelkweker uit Sevilla Spanje die voor mij deze vogels had mee gebracht. In die tijd werd er door veel keurmeesters gesproken over deze factor zo ook binnen mijn groep terwijl men eigenlijk deze vogel nog niet gezien had. De eerste zeer heldere agaten waren er al wel en naast de al bekende mozaiek vogels had niemand in de gaten dat het hier om de azulfactor ging. De vogel werd binnen de studiegroep Zuid Oost van de N.B.v.V. besproken en de conclusie was dat de azulfactor best een bijdrage kon leveren aan de vogels volgens de nieuwe standaard, maar dat we nog te weinig weten van de werking op de klassieke kleuren. Mogelijk leert het ons in de toekomst. Met deze wetenschap en de reacties van mijn Belgische collega's die ik u ook zal vermelden kwam ik al er al snel achter dat de azulfactor géén bruinverdringende factor is maar dat we te maken hebben met een omzettingsfactor. De vererving van de azulfactor is autosomaal, het gedrag is recessief t.o.v. de wildvorm.

De Kweek

De paring van:

azul X azul geeft 100% azul

azul X azul verervend geeft

50% azul en 50% azul verervend

Verervend X verervend geeft

25% azul, 50% verervend en 25% niet azul

azul X niet azul geeft

50% azul verervend

De reactie van mijn Belgische collega's was: Dat de azulfactor zorgt voor een heldere vogel, die vrij is van zichtbare phaeomelanine, dat staat vast. Maar toch zijn we het niet eens met alles wat je schreef namelijk de azulfactor heeft met stellige zekerheid géén bruinverdringende werking.

Nu we weten dat de azulfactor géén bruinverdringende werking heeft is de vraag wat doet hij dan?

Bij het verdringen van de pheomelanine zouden we in de zwartreeks een vogel moeten krijgen die net zoals in de agaatreeks ofwel zuiver wit, geel of rood tussen de bestreping laat zien, wat niet het geval is. Anders zouden we geen onderscheid meer kunnen maken tussen zwart en Aagaat en zouden we identieke vogels hebben.

Dit gegeven doet mij veronderstellen dat de azulfactor net als de klassieke blauwfactor zorgt voor een omzetting van het aanwezige pheomelanine in "iets" anders, maar waarbij de azulfactor dan zorgt voor een complete omzetting van het phaeomelanine. Wat wij dan waarnemen in de vorm van een variërende van licht – tot zelfs heel donkere grondkleur.

Dit zien we ook gebeuren maar dan in mindere mate bij de optische blauwfactor die een structuurwijziging teweegbrengt waardoor het de bruine phaeomelanine blauwachtig grijs wordt, donkergrijze eumelanine zwarter wordt en bruin eumelanine grijs wordt. De wijziging van deze kleuruiting treedt echter pas na de rui op. Hoe meer blauwfactor gecombineerd met de intensiefactor hoe minder zichtbaar phaeomelanine.

De azulfactor zal dus het aanwezige bruine phaeomelanine niet reduceren maar zal dit wel door mogelijk een structuurwijziging grijs maken. Bij zwarte vogels krijgen we dus een zeer donkere vogel als deze veel phaeomelanine bezit. Bij een aagaat een zeer heldere vogel tussen de bestreping als deze weinig phaeomelanine bezit. De azul vogels zijn in de nest al herkenbaar aan hun zeer heldere kleuruiting terwijl de splitvogels bruin zijn. De splitvogels uit de kweek met de azulfactor bezitten meer phaeomelanine (zichtbaar bruin) dan de vogels uit de klassieke kweek. Het is dan ook raadzaam om in de kweek van zwarte vogels gebruik te maken van vogels die een volle melanine uiting hebben (dus ook veel Phaeomelanine). Wil je gebruik maken om de azulfactor via aagaat naar zwart over te brengen dan moet men er rekening mee houden dat het phaeomelanine aanzienlijk verminderd. Licht gekleurde broeken en beffen tot resultaat.

Dat verklaart ook dat de eerste azulen die men in de zwartreeks kweekte lichte hoorndelen (pootjes) hadden. De Spanjaarden hebben deze zwarte

vogels veelal via aagaat gekweekt. Zelf heb ik de ondervinding dat als men lang genoeg doorkweek met vol gemelaniseerde vogels de pootjes van zelf donkerder worden. Selecteren is ook hier van belang.

Daarnaast ben ik het met de heer van Santen eens dat men de azulen het best in de wit serie kan kweken. Deze vogels zijn het contrastrijkst en hebben minder last van de slappe lipochroomkleur (geel/rood). Een van de eigenschappen van de azulfactor. De azulfactor is zeker geen monomelanine vogel zoals vaak wordt gesuggereerd en is in het bezit van zowel Eu- als phaeomelanine. Het is zeker een aanwinst voor de kleurkanariekeker.

Henk Jansen, keurmeester N.B.v.V. / OMJ-COM

een zwart azul
Foto Henk Jansen

23

Dit jong is 31 dagen en toont goede breedte in de kop terwijl de bevedering niet opgezet wordt.

Dezelfde jonge vogel van 31 dagen zet nu zijn bevedering op. Op zo'n moment kan je al zien hoe de kopkwaliteit op latere leeftijd zal worden.

Nu is de vogel 35 dagen en laat zich op haar best zien.

43

STANDAARD GRASPARKIETEN, HET HELE JAAR DOOR

Toen ik dit verhaaltje schreef was het winter en lag er verse sneeuw met daarin de voetsporen van een kat. Nu ben ik ook een poezenliefhebber, maar ik heb niet graag dat ze bij mijn vogels komen. Mijn grasparkieten schrikken overdag niet als er een kat bij de volière komt zitten, maar als een kat in de schemer of in de nacht komt dan kunnen ze schrikken en zich tegen het gaas te pletter vliegen.

Dat laatste was nu vanmorgen het geval. Ik keek in mijn volière en zag een hemelsblauwe man dood op de grond liggen. Het was een man van twee jaar. De borst zat nog goed in het vlees en ik had eerder ook geen tekenen van ziekte gezien. Dan ga ik hem verder onderzoeken en blijkt zijn nek gebroken. In dit geval kan je er zeker van zijn dat een kat er de oorzaak van was. Ik heb de kattensporen in de sneeuw gevolgd. Het was geen kat van een van onze burens, want de sporen liepen ver terug de straat uit en op een gegeven moment liepen er meerdere sporen door elkaar. Dan houdt voor mij het verhaal op. In het andere geval had ik de poezenliefhebber met mijn dode vogel willen confronteren. Nu heeft dat geen zin meer. Hoe kun je zulke dingen nu voorkomen? Aan mijn burens heb ik gevraagd of ze hun kat binnen willen houden, vooral 's nachts. Daar wordt gehoor aangegeven en alhoewel katten snelle beesten zijn die zo langs je heen glippen, lukt het de burens toch meestal het dier binnen te houden. Maar deze kat kwam uit een andere straat. Vroeger zette

ik weleens een rattenklem bij de volière met een stukje vlees hierin. Als een kat daar dan van wilde proeven dan kreeg hij een flinke tik tegen zijn neus van de klem. Het dier schrok hier dan zo erg van dat hij daarna voor altijd met een grote boog om mijn tuin heen loopt. Maar toen ik op een keer een spreek dood in de rattenklem vond ben ik daarmee gestopt. Van andere alternatieven zoals schrikdraad vind ik dat de kattenuitdrijvers dat zelf om hun tuin moeten zetten. Dat zou ik een eerlijker oplossing vinden binnen de bebouwde kom. Maar mogelijk weet een van de lezers een betere oplossing.

Standaard grasparkietenkwekers beginnen al vroeg met het beoordelen van de jongen. Wij halen hier veel genoeg uit. Vooral de kop krijgt in de jonge levensfase veel aandacht. Wij stellen ons met een week of vier al voor hoe de kop uit zal groeien. Ik maak dan ook foto's van koppen die er naar mijn gevoel veelbelovend uitzien. Als zij dan later uitgegroeid zijn maak ik weer foto's van de koppen en kan ze zo met elkaar

vergelijken. Bij dit artikel zal ik dan ook een paar koppen van jonge vogels laten zien. In september had ik vier paren gekoppeld. Van deze vier paren heeft één koppel geen jongen opgeleverd, maar ze hebben wel het pleegouderschap op zich genomen. Van de drie koppels heb ik over twee ronden in totaal 28 jongen gekregen. We delen 28 door 8 en dan kom ik op een gemiddelde van 3,5 jong per nest. Zou ik alleen de koppels rekenen die het gedaan hebben dan kom ik op 28 gedeeld door 6 en dat is een gemiddelde van 4,66 jong per nest. Dit vind ik best veel. Hierna komen er andere koppels aan de beurt, maar die moeten wachten tot februari of maart voor ze gekoppeld worden. Mits ik tenminste genoeg geduld heb. Dat ze moeten wachten heeft te maken met meerdere zaken. Ten eerste moeten de vogels in broedconditie zijn, ten tweede moeten ze niet te jong zijn en ten derde hebben de maanden december en januari mij altijd de minst positieve kweekresultaten opgeleverd. Toch kon ik ook deze keer de verleiding niet weerstaan en heb op 26 december

Een ander jong van 25 dagen. Als je naar het afdakje boven het oog kijkt, dan geeft mij dat een goed gevoel.

Jonge vogel van 24 dagen, bekijk de groeirichting van de stoppels rond de snavel en ik reken erop dat het een prima kop zal worden.

nog een koppel samen gezet. Op zes januari lag het eerste ei op de kooibodem. Het was onbeschadigd en ik heb het ei samen met een kunstei in het broedblok gelegd. Op acht januari drukt de pop op de kooibodem een grote natte klodder broedontlasting er uit. Gelijk schiet er ook een ei naar buiten. Ik heb dit ei opgepakt en in het broedblok gelegd. Op tien januari ligt er een ei kapot op de kooibodem. Hierna heeft de pop nog wat eieren op natuurlijke wijze in het blok gelegd en nog een aantal gewoon weer op de kooibodem. Het is een pop die snel van de eieren afstapt wanneer ik de schuur betreedt. Ik heb echter liever dat ze wat vaster broedt. Op dit moment heeft ze al negen eieren en hiervan zijn er acht bezet. Het zal mij benieuwen of ze het als moeder goed zal doen wanneer de jongen geboren zijn. Lastig hoor die grote nesten, behalve als je wat eieren over kan leggen. De kans daarop is groter wanneer je met twintig paren broedt dan met de vier zoals ik op dit moment doe. Toch heb ik het geluk dat er nu een koppel zit met slechts drie bevruchte eieren, zodat ik hier wat eieren bij kan leggen. Ik neem de later gelegde eieren uit het grote nest. De jongen uit elkaar houden zal dan geen probleem opleveren en ook de kleuren van de ouders geven hiervoor voldoende aanwijzingen.

Tekst en foto's: Jan Bouwmeester
Wordt vervolgd!

Jonge pop van 26 dagen, toont nu al bijzondere kopkwaliteiten. Namelijk breed, hoog en een mooie ooglijn.

43

In een serie van drie artikelen publiceren we de inhoud van de door de bond uitgegeven brochure t.b.v. de lezers van *Onze Vogels*. Deze maand de laatste aflevering:

Convention on International Trade in
Endangered Species of Wild Fauna and Flora

CITES

1. CITES algemeen

CITES betekent: Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora. (Overeenkomst voor Internationale handel in bedreigde dieren en planten)

Binnen de EG zijn de verdragen vastgelegd in de CITES-basisverordening en de uitvoeringsverordening. In Nederland kennen wij de Flora- en Faunawet, die ook verwijst naar de CITES-bepalingen.

Verzamelen, handelen, vervoeren of bezitten van beschermde planten en dieren (dus ook vogels)¹ is in principe verboden. Er zijn uitzonderingen op de regel, zoals in gevangenschap geboren vogels. Handel is in veel gevallen toegestaan, zij het dat de handelaar dan wel moet beschikken over een certificaat.

CITES beschermt alleen vogels waar internationaal in gehandeld wordt en die (mogelijk) met uitsterven worden bedreigd. Veel vogels vallen dus niet onder CITES en kunnen vrij worden verhandeld.

Het CITES-verdrag is dus bedoeld om de soortenrijkdom die er nu is, ook voor de toekomst te bewaren.

Bij CITES zijn 174 landen aangesloten.

Het internationale CITES-verdrag heeft drie bijlagen.

- In **Bijlage I** staan de direct met uitsterven bedreigde vogels. Internationale handel is verboden; in deze bijlage staan o.a. papegaaiensoorten
- In **Bijlage II** staan vogels die mogelijk met uitsterven worden bedreigd. Daarom worden er nu al maatregelen genomen. Voor uitvoer is een CITES-vergunning noodzakelijk
- In **Bijlage III** staan vogels die minstens in één land worden beschermd. Dat land heeft aan andere CITES landen gevraagd de handel in die soort te controleren.

2. Het CITES-bureau.

Het CITES-bureau in Den Haag is in Nederland verantwoordelijk voor de afgifte van de verschillende CITES-documenten. U bereikt het CITES-bureau via het LNV-Loket tel. 0800 223322 of via de website van het LNV www.minlnv.nl

3. CITES regelgeving in ons land.

CITES is een internationaal verdrag, maar elk land maakt op basis daarvan zijn eigen regels. de internationale regel gaan met behulp van cijfers I, II, III enz.

De Europese regels van het CITES-verdrag, waaronder dus ook ons land valt, gebruiken geen cijfers, maar letters. Wij hebben het dus over bijlage A, B, enz.

4. CITES, Bijlage A-vogels

Voor deze vogels is een CITES-document noodzakelijk. Op dit document vindt u de soortnaam, het geslacht, de geboortedatum, uiteraard de gegevens van de ring. Dit document, noem het maar een paspoort, dient altijd bij de vogel te blijven.

Houders van CITES-A vogels dienen een register (administratie) bij te houden, waarin u o.a. het nummer noteert van het CITES-document, soortnaam, datum aankoop, datum verkoop, jonge vogels, datum overlijden enz. U kunt de tekst van deze regeling hier terugvinden:

http://wetten.overheid.nl/BWBR0013482/geldigheidsdatum_25-10-2009

Nakweek van deze CITES-A vogels dient geringd te zijn met een erkende ring met een vastgestelde diameter. (zie punt 8 e.v.)

U hebt voor nakweek eerst een CITES-document nodig bij overdracht aan een ander. Vraag daarom eerst uw CITES-document aan en draag daarna over. U noteert in uw administratie aan wie u de vogels heeft verkocht.

5. CITES, Bijlage-B vogels

Voor deze vogels is geen CITES document nodig. Wel wordt van u verwacht dat u de legale herkomst kunt aantonen bv. Doormiddel van een aankoopbewijs of een vaste voeding. Als u de legale herkomst kunt aantonen bestaat er geen ringplicht. Draagt de vogel geen ring dan moet u hiervan een registratie bijhouden net als bij CITES-A vogels. *Neem dus geen risico en ring alle vogels die op lijst B voorkomen.* U voorkomt daarmee problemen.

6. CITES, Bijlage-X vogels

De vogels die vermeld worden in Bijlage X zijn vogelsoorten die zijn opgenomen in Bijlage A, maar zoveel worden gekweekt, dat er vrijwel geen wilde exemplaren meer worden verhandeld. Ondanks dat deze vogels zijn opgenomen in de bijlage bij de ringenregeling is het nog steeds niet vereist om de vogels van Bijlage X te ringen met een naadloos gesloten pootring. Wanneer deze vogels worden uitgevoerd moeten deze wel een naadloos gesloten pootring hebben.

Maar ook hier geldt:

Neem geen risico en ring alle vogels die op lijst B voorkomen. U voorkomt daarmee problemen wanneer u de vogels later van de hand wilt doen.

Op deze lijst staan bv.

Kapparkiet (*Psephotus dissimilis*)
Kapoetsensijs (*Carduella cucullata*)

¹ Wij zullen om het wat begrijpelijk te houden in het vervolg alleen spreken over vogels

alles over vogelringen

Aan deze informatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Bij vragen waarop u geen antwoord hebt gekregen kunt u als lid van de NBvV contact opnemen met het bondsbureau tel. 0164 235007 of leg uw vraag per e-mail voor: info@nbvv.nl.

Relevante websites:

www.nbvv.nl

Voor algemene informatie over de bond, tentoonstellingen, ringen, lidmaatschap enz.

<http://nbvv.nl/content.asp?page=34>

Uitgebreide informatie over alles wat met ringen heeft te maken.

<http://www.nbvv.nl/vogelindex/>

De site van de bond, waar u door het ingeven van de vogelnaam o.a. informatie over de noodzakelijke ring kunt krijgen.

www.aid.nl/pootringen.htm

Hier vindt u informatie over ringen en controle.

http://www.hetInVloket.nl/portal/page?_pageid=122,1780638&_dad=portal&_schema=PORTAL

Een algemene informatiesite over CITES met een aantal handige links.

http://wetten.overheid.nl/BWBR0013482/geldigheidsdatum_25-10-2009

Hier vindt u de tekst "Regeling administratie bezit van en handel in beschermde dier- en plantensoorten" en de daarbij behorende bijlage.

http://www.minlnv.nederlandsesoorten.nl/get?site=lnv.db&view=lnv.db&page_alias=zoe&kwet&show=legislationList&legislation=CITES-verordeningen

Site van het ministerie van LNV zgn. soorten database. Op deze pagina's kunt u zien welke soorten vallen onder de verschillende wetten of regelingen. Kies uit de menu's hieronder eerst een wet, regeling of beleidslijn. U krijgt dan een overzicht van de subcategorieën.

http://www.allevogels.nl/index/index.php?option=com_content&view=article&id=344&Itemid=399

Hier vindt u een overzicht van alle A en B vogels; het is een particuliere site, dus u mag niet vertrouwen op de juiste weergave

Regeling afgifte en kenmerken gesloten pootringen en andere merktekens

De Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,

- Gelet op Verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad van de Europese Unie van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer (PbEG 1997, L 61);
- Gelet op Verordening (EG) nr. 1808/2001 van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 30 augustus 2001, houdende uitvoeringsbepalingen van Verordening (EG)

nr. 338/97 van de Raad van de Europese Unie inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer (PbEG L 250);

- Gelet op artikel 102 van de Flora- en faunawet;
- Gelet op de artikelen 6, tweede lid, en 7 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten;
- Gelet op de artikelen 12, eerste lid, onderdelen a en b, en 13, eerste lid, van de Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet;

Besluit:

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 1

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. basisverordening: Verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad van de Europese Unie van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer (PbEG 1997, L 61);
- b. uitvoeringsverordening: Verordening (EG) nr. 865/2006 van de Commissie van 4 mei 2006 houdende uitvoeringsbepalingen van Verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer (PbEU L 166);
- c. wet: Flora- en faunawet;
- d. minister: Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
- e. gesloten pootring: individueel gemerkte, ononderbroken ring of manchet, zonder enige naad of las, waarmee op geen enkele wijze is geknoeid en waarvan het formaat zodanig is dat hij, nadat hij in de eerste levensdagen van de vogel is aangebracht, niet kan worden verwijderd wanneer de poot van de vogel zijn definitieve omvang heeft bereikt.

Artikel 2

Deze regeling is van toepassing op:

- a. gefokte vogels, behorende tot beschermde inheemse diersoorten, en
- b. gefokte vogels, behorende tot beschermde uitheemse diersoorten, voor zover deze soorten zijn opgenomen in bijlage A bij de basisverordening.

§ 2. Ringen en merktekens

Artikel 3

1. In Nederland afgegeven gesloten pootringen voldoen aan de volgende eisen:

- a. ringen met een diameter van 2,5 tot en met 2,9 mm, gemeten aan de binnenkant van een ring, zijn vervaardigd van metaal, waarop een geanodiseerde kleurlaag is aangebracht en zijn op zodanige wijze voorzien van een breukzone, dat de ring knapt, indien de ring wordt opgerekt;
  - b. ringen met een diameter kleiner dan 2,5 mm en groter dan 2,9 mm, gemeten aan de binnenkant van een ring, zijn vervaardigd van metaal, waarop een geanodiseerde kleurlaag is aangebracht, of zijn vervaardigd van gekleurde kunststof, en zijn van zodanige kwaliteit, dat de ring knapt, indien de ring wordt opgerekt.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen ringen voor papegaaiachtigen en roofvogels

43

vervaardigd zijn van roestvrij staal.

3. Een gesloten pootring als bedoeld in het eerste lid is voorzien van een kleurlaag, die voor elk jaar waarin de ring mag worden aangebracht, verschillend is.
4. De in artikel 8 genoemde organisaties verstrekken uitsluitend gesloten pootringen waarvoor door de leverancier een schriftelijke garantie is afgegeven dat de ringen voldoen aan de specificaties, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a of b.

Artikel 4

Een in Nederland afgegeven gesloten pootring is ten minste voorzien van de letters NL, de aanduiding van de binnendiameter tot in tienden van een millimeter, de laatste twee cijfers van het jaartal waarin de ring mag worden aangebracht en, per ringmaat, een uniek nummer bestaande uit bondscore, kweeknummer en volgnummer.

Artikel 5

1. Een in Nederland in gevangenschap geboren en gefokt exemplaar van in de bijlage bij deze regeling opgenomen soorten vogels is voorzien van een in Nederland afgegeven gesloten pootring met een, voor zover vermeld, in die bijlage vastgestelde maximale diameter.
2. In afwijking van het eerste lid kan de pootring een diameter hebben die groter is dan de in de bijlage vastgestelde maximale diameter, als de aanvrager, bedoeld in artikel 7, aannemelijk kan maken dat een grotere diameter in verband met de dikte van de poot noodzakelijk is.

Artikel 6

Een merkteken als bedoeld in artikel 7 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten is aangebracht en wordt gebruikt in overeenstemming met de wettelijke eisen van de staat, waar een merkteken aantoonbaar rechtmatig is afgegeven.

§ 3. Aanvraag gesloten pootringen

Artikel 7

Gesloten pootringen voor in Nederland geboren en gefokte vogels worden aangevraagd met gebruikmaking van:

- a. een door de minister ter beschikking gesteld digitaal aanvraagformulier dat elektronisch wordt verzonden en volledig is ingevuld, of
- b. een door één van de erkende organisaties, bedoeld in artikel 8, eerste lid, ter beschikking gesteld aanvraagformulier dat volledig ingevuld wordt teruggestuurd.

Artikel 8

1. Als erkende rechtspersoonlijkheid bezittende organisatie als bedoeld in artikel 102, eerste lid, van de wet, zijn aangewezen en belast met de uitreiking van gesloten pootringen:

- Algemene Nederlandse Bond van Vogelhouders, gevestigd te Zutphen;
  - Kleindier Liefhebbers Nederland, gevestigd te Utrecht;
  - Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, gevestigd te Bergen op Zoom;
  - Vereniging Aviornis International Nederland, gevestigd te Wijchen;
  - Vereniging Belangenbehartiging Europese Cultuurvogel, gevestigd te Eindhoven;
  - Parkietensociëteit, gevestigd te Twijzelerheide;
  - Euro-parrot, gevestigd te Hilversum.
2. De erkende organisaties, geven uitsluitend gesloten pootringen af, indien aannemelijk is dat aanvrager vogels, waarvoor een gesloten pootring wordt aangevraagd, fokt. Het aantal door de erkende organisaties af te geven ringen wordt beperkt tot het aantal redelijkerwijs te verwachten nakweek van de door de aanvrager in het aanvraagformulier aangegeven soorten.
  3. De erkende organisaties, wijzen een aanvraag voor gesloten pootringen af, indien het redelijke vermoeden bestaat dat de aanvrager in strijd met artikel 10 handelt of zal handelen.
  4. De erkende organisaties houden een administratie bij met gebruikmaking van een door de minister beschikbaar gesteld automatiseringssysteem. In de administratie worden de volgende gegevens opgenomen:

- a. de soorten vogels waarvoor gesloten pootringen zijn aangevraagd;
  - b. bij gefokte vogels behorende tot soorten die zijn opgenomen in bijlage A bij de basisverordening, het aantal verstrekte gesloten pootringen, de ringmaat en de bijbehorende unieke nummers als bedoeld in artikel 4 per soort en het aantal ouderparen;
  - c. bij gefokte vogels behorende tot andere soorten dan bedoeld in onderdeel b, het aantal verstrekte pootringen, de ringmaat en de bijbehorende unieke nummers als bedoeld in artikel 4;
  - d. de datum van toekenning van de gesloten pootringen, en
  - e. de noodzakelijke gegevens ter identificatie van de personen aan wie de gesloten pootringen zijn verstrekt.
5. Een administratie als bedoeld in het vierde lid wordt bewaard gedurende een periode van ten minste 5 jaar.
  6. De erkende organisaties, verschaffen de minister desgevraagd, op een door de minister te bepalen wijze, alle informatie met betrekking tot de afgifte van gesloten pootringen.

Artikel 9

1. De aan erkende organisaties in rekening gebrachte kostprijs voor de vervaardiging van gesloten pootringen wordt aan de aanvrager doorberekend.
2. De erkende organisaties kunnen de in het

eerste lid bedoelde kostprijs verhogen met een bedrag ter dekking van de kosten voor de uitreiking van ringen ter hoogte van maximaal € 1,- per ring.

3. Gesloten pootringen worden niet uitgereikt dan na voldoening van de som van in het eerste en tweede lid bepaalde bedragen.

§ 4. Gebruik gesloten pootringen

Artikel 10

1. Door de aanvrager van de in artikel 8, eerste lid, erkende organisaties ontvangen gesloten pootringen worden uitsluitend aangebracht op in Nederland in gevangenschap geboren en gefokte vogels.
2. De aanvrager brengt de ontvangen pootring voor een gefokte vogel behorende tot soorten die zijn opgenomen in bijlage A bij de basisverordening uitsluitend aan op een gefokte vogel van de soort waarvoor hij de ring heeft aangevraagd.
3. Een aanvrager is niet gerechtigd van erkende organisaties ontvangen gesloten pootringen aan derden te verschaffen.

§ 5. Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 11

Een ring die of een ander merkteken dat rechtmatig is aangebracht vóór de inwerkingtreding van deze regeling en, voor zover van toepassing, in overeenstemming is met de basisverordening en de uitvoeringsverordening wordt geacht te zijn een ring of merkteken als bedoeld in deze regeling.

Artikel 12

Deze regeling treedt in werking op het tijdstip waarop artikel 102 van de Flora- en faunawet, de artikelen 6, tweede lid, en 7 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en de artikelen 12, eerste lid, onderdelen a en b, en 13, eerste lid, van de Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet in werking treden.

Artikel 13

Deze regeling wordt aangehaald als: Regeling afgifte en kenmerken gesloten pootringen en andere merktekens. Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst. 's-Gravenhage, 5 maart 2002
De Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, G.H. Faber

De lijst met vogels is van te grote omvang om in brochurevorm op te nemen. Wij verwijzen u graag naar:
<http://nbvv.nl/content.asp?page=34>

Henk Marinus

EEN BIJZONDERE LIZARD

In 2006 heb ik een goud lizard man met een cap gekocht. In maart 2007 ben ik begonnen met de kweek van de aangekochte man, welke ik gekoppeld heb met een eigen gekweekte schimmel pop. Het resultaat was bedroevend. Ik heb 2 rondes geprobeerd en beide keren had ik 4 onbevruichte eieren. Aan het einde van het kweek seizoen zag ik tot mijn verbazing dat de goud lizard man tijdens de rui, bont werd. Ik heb met verschillende kwekers over dit voorval gesproken en het bleek ook voor hen een raadsel hoe deze verandering kon gebeuren. In het kweekseizoen van 2008 heb ik weer geprobeerd met deze lizard man te kweken met wederom geen

resultaat. In de volgende rui periode werd mijn verbazing nog groter omdat de bonte lizard helemaal geel werd. Op aanraden van verschillende vogelvrienden heb ik in 2009 weer geprobeerd te kweken met de nu gele, lizard man. Deze keer had ik een goed resultaat, eind maart heb ik de lizard gekoppeld met een schimmel lizard pop met als resultaat dat ik nu, na 2 rondes, 7 jonge lizards op stok heb zitten. Deze jonge lizards zien er van buiten uit als echte lizards, maar van binnen ??? De lizard man waar dit verhaal over gaat is nu weer een beetje bont gestreept. Wat is er nu in deze vogel gebeurd.

Kweker Jos van Haperen.

HEEFT U OOK KOPIJ VOOR ONZE VOGELS???

Dan zijn wij daar natuurlijk heel blij mee! Om teleurstellingen bij inzenders te voorkomen is het echter wel zaak als u bij inzending de volgende spelregels in acht neemt:

- Artikelen kunt u insturen als tekstdocument. Het maakt ons niet uit met welk programma u het gemaakt heeft.
- Gelieve geen foto's in deze tekst op te nemen. Beter is om dan een verwijzing naar de foto in de tekst te plaatsen, bijvoorbeeld tussen haakjes [...].
- Meegezonden foto's moeten aan bepaalde voorwaarden voldoen. Voor een correcte bewerking is nodig dat de foto's JPG-bestanden van minimaal 300 dpi zijn. Het formaat van de foto liefst groter dan voor plaatsing nodig is. De bestandsgrootte dient minimaal 1 Mb te zijn.
- Let op: foto's worden soms door E-mailprogramma's automatisch verkleind om ze gemakkelijk te verzenden. Deze verkleinde plaatjes zien er best leuk uit op uw computer, maar zijn voor het samenstellen van drukwerk echter volkomen ongeschikt geworden! Even opletten bij het verzenden dus!
- Het is voor ons fijn als de naam van de foto bestaat uit de tekst van het onderschrift, maar dit is niet noodzakelijk. Geef in dat geval wel duidelijk aan welk onderschrift bij welke foto hoort.

- Uiteindelijk beslist de redactie over vormgeving en plaatsing.
- U krijgt van ons altijd bericht wat er met uw artikel gebeuren gaat! Soms is vooraf niet aan te geven wanneer een artikel geplaatst kan worden. Stelregel is dat we nooit eerder kunnen plaatsen dan 2 maandbladen na ontvangst.
- Ingestuurde artikelen worden altijd op tekst en taalfouten gecorrigeerd, dus laat u niet weerhouden om toch in te sturen als u dienaangaande aan uw eigen vaardigheden twijfelt. We helpen u graag om er een leesbaar artikel van te maken.
- Tenzij inzenders expliciet aangeven voor hun artikel en foto's betaald te willen worden, gaan we er van uit dat dit niet het geval is en dat plaatsing in ons blad voor de inzender de belangrijkste beloning is. Voor informatie over tarieven

kunt u het beste even contact opnemen. Geef (indien u voor uw artikel geld vraagt) ook altijd uw BSN-nummer op, omdat wij dit aan de belasting door moeten geven.

- Bovenstaande geldt ook voor mededelingen die voor de rubriek "Bondsmededelingen" ingezonden worden. Vaak zijn de daarbij behorende foto's van een dermate slechte kwaliteit dat het uiteindelijke resultaat de inzenders tegenvalt en het kan toch niet de bedoeling zijn om uw jubilaris op deze wijze tekort te doen?
- Tenslotte: wilt u over een mogelijk artikel overleg of heeft u vragen? U mag mij altijd bellen of mailen!

Hans van der Stroom
hoofd bondsbureau

Hier vind u uitgebreide informatie over het dierenrijk. Uit alle hoeken en windstreken van de wereld komen in deze encyclopedie prachtige dieren aan bod. Deze encyclopedie is tot stand gekomen door een team van twaalf enthousiaste dierenliefhebbers. Deze encyclopedie wordt dagelijks verder uitgebreid en heeft nu al ongeveer 10.432 complete dierenpagina's waar u alle informatie vindt over de voeding, verzorging met een volledige beschrijving.

www.complete-encyclopedie.nl/dieren/vogels/

Mail ons via:
jeugdpagina@
nbvv.nl

Agressieve vogel stalkt man

De gepensioneerde 72-jarige Brit moet als hij zijn huis verlaat handschoenen en een wandelstok dragen om zich te verdedigen tegen een fazant die hem zowel buitens- als binnenshuis aanvalt.

Wandelstok

De gepensioneerde ornitholoog 72-jarige John Tucker draagt handschoenen en een wandelstok om zichzelf te beschermen tegen de agressieve vogel, die hij 'Yobbo' noemde. Elke keer dat hij zijn huis verlaat, komt de fazant uit een nabijgelegen veld naar hem toe en begint dan te knauwen, met zijn vleugels te klapperen en de armen, benen en hoofd van Tucker aan te vallen. Hij achtervolgt hem dan wanneer hij probeert te ontsnappen door de tuin.

Opsluiten

De agressieve vogel ziet zelfs wanneer de voordeur geopend is en loopt dan in het huis om hem en zijn vrouw aan te vallen. "Het wilde dier zit voor de deur en wacht om te kunnen binnendringen. Elke keer dat ik in mijn auto stap, komt hij achter me aan en moet ik versnellen om te ontsnappen. Ik kan het gras niet afmaaien zonder dat hij me achtervolgt. Maar ik zorg ervoor dat hij me achtervolgt naar het tuinhuis, dan maak ik me snel uit de voeten en sluit ik hem op. Ik was vroeger een professioneel ornitholoog, dus ik heb wel wat ervaring, maar zo iets maakte ik nog nooit mee. Onlangs wrong ik hem bijna de nek om toen hij me weer eens pestte, maar ik kreeg het niet over mijn hart toen ik in zijn bruine ogen keek", aldus Tucker.

Territorium

Volgens een vogel-expert verdedigt het dier zijn territorium in een nabijgelegen veld. "Tal van andere vogels vertonen gelijkaardig gedrag aan het begin van de lente en de start van het broedseizoen."

Noot van de redactie –

Ik heb een soortgelijk probleem: een grote mannetjesfazant heeft mijn weilje als territorium uitgekozen en zeker 's avonds tegen de schemering zit hij daar triomfantelijk te kraaien. Het gevolg is dat mijn ezels en geit er dan niet meer langs durven om naar de stal terug te gaan. Ezels houden namelijk niet zo van vreemde dingen die ook nog lawaai maken en als dat het geval is doen ze waar ezels goed in zijn, namelijk stokstijf blijven staan en baken. Dus moeten we 's avonds het huis uit om eerst de fazant weg te jagen voordat de dames naar de stal kunnen komen! Trouwens: ik heb een kennis die een grote bezem bij zijn tuinhokje had staan. Kon het bezoek tenminste de kalkoenhaan van zich afhouden als ze naar de voordeur liepen...

LUIZEN MAAL 1000

De grote angst van elke vogelliefhebber, of beter gezegd het grote probleem van elke vogelliefhebber zijn de rode bloedluizen en soms ook al de zwarte luizen die je kweekseizoen op vernietigende wijze beïnvloeden. Goede middelen om deze parasieten te bestrijden zijn steeds moeilijker verkrijgbaar, dus is het zaak alert te zijn en te zorgen dat voorkomen beter is dan genezen.

Enkele luizen kun je nog simpel bestrijden met in de dierspeciaalzaak voorhanden zijnde middelen. Echter complete invasies het hoofd bieden wordt een zaak van dag en nacht wakker liggen! Broedkooien dus goed schoon houden, en vooral droog op de bodem. Naden en kieren goed in de gaten houden

en preventief bewerken met insectendodende middelen. Nesten en of nestbakjes/nestkastjes behandelen met luizenpoeder, tabakszand, geurende petroleum, of andere voor handen zijnde middelen. Kijk altijd goed onder laden en aan de zijkant van de laden van broedkooien. Ook aan de achterzijde van de zitstok waar deze tegen de achterwand van de broedkooi aan zit zijn de rode rakkers vaak te vinden.

Draai een stukje papier met een lengte van een centimeter of drie om de zitstok heen en haal dit na enkele dagen weg. Is het papertje helemaal schoon prima! Zit het vol ongedierte, dan weet je hoe laat het is! Ook enkele stukjes tweezijdige plakband willekeurig geplakt op de buitenzijde van je broedkooi laten je na een enkele nacht al weten of je bloedluizen in je kooi hebt; ze zitten er gewoon op vastgeplakt. Dus ook dan is er weer werk aan de winkel, grondig schoonmaken, en voorzorgsmaatregelen treffen. Een luizen eitje kan makkelijk een of twee jaar goed blijven en vervolgens uitkomen om in razend hoog tempo zich te vermenigvuldigen ten koste van jouw jonge vogels. Een ding staat vast: het aantal luizen welk je ziet, moet je vermenigvuldigen met duizend, je weet dan precies hoeveel bloedluizen je er in werkelijkheid hebt.

Henk van Hout.

Vogelmop

Plentje heeft nog nooit een pauw gezien en roept: kijk mama die kip staat in bloei!

Hallo,

Ik ben rick van de ven en kweek parkieten ben lid bij vogelpracht vinkel. Ik kweek onder andere grasparkieten, roodruggen, Pennanten, port lincoln en sinds kort Lori's van de blauwe bergen, ik ben sinds kort ook wat nieuwe volleres aan het bij zetten. Ik heb dit jaar 8 grasparkieten jongen 3 split groen, 2 violet en 3 cobalten. Mijn roodruggen zitten op eieren mijn Pennanten, voeren elkaar wel maar zijn denk ik nog te jong. Mijn port lincoln zitten bij andere mensen omdat ik nieuwe kooien aan het bouwen ben en dat geld ook voor mijn lori's

een kampioens koppel grasparkieten

mijn mannetjes Pennanten,

grasparkieten van 2009

binnen kant van nieuwe voliëre

Ik hoop hier in mijn kampioenen te kweken voor de jeugddag die onze vereniging dit jaar organiseert ik heb er weer heel veel zin in het is dan weer een leuke dag. Onze Vogels | mei 2010 169

42

VRAGEN STAAT VRIJ

In deze rubriek beantwoorden we vragen van liefhebbers.

Bodembedekking.

Er worden veel producten gebruikt voor op de bodem van vluchten en kooien. Wat er ook wordt gebruikt, alles heeft zijn voor- en nadelen. Zo zal rivier- en schelpenzand weinig vocht opnemen, gaan klonten en schimmelvorming veroorzaken, waardoor er een onfris lucht in het vogelverblijf kan ontstaan. Wel kunnen de vogels de kleine steentjes hieruit opnemen als maagkiesel. De kostprijs van dit zand is erg laag. Zilverzand echter, kan aanleiding geven tot het dichtslippen van de darmen. Zelf heb ik in het verleden diverse soorten kattengrit uitgeprobeerd. Dit absorbeert prima vocht, maar zorgt voor een vette moeïlijk te verwijderen laag stof in het vogelverblijf. Maïshaksel is evenals houtsnippers en schaafkrullen erg licht en zal snel alleen nog in de hoeken van de kooi te vinden zijn. Het geeft bovendien veel stof. Korrels op basis van papier nemen wel veel vocht op, maar vallen vervolgens uiteen, waardoor een stoffig geheel ontstaat. Het gebruik van houtsnippers van 2 à 3 millimeter bevat mij prima voor zowel in de vluchten alsook in de broedkooien. Door regelmatig de opgedroogde mest van de bodem te verwijderen en de bovenlaag van nieuw hout te voorzien, is het mogelijk de gehele broedperiode te voltooien zonder de hele bodembedekking te vervangen. Alleen als het hout nat wordt moet het wel direct worden vernieuwd om te voorkomen dat er schimmelvorming ontstaat. Er zijn meerdere soorten houtsnippers in de handel. Mijn vogels hebben veel plezier van het lichtkleurige hout dat geheel stofvrij is. Het is niet de goedkoopste oplossing, echter wel zeer prettig in gebruik. Er zijn liefhebbers die de bodem van de kooien bedekken met kranten. Weliswaar gratis, maar de vogels komen zowel uitwendig als wellicht ook inwendig in aanraking met de drukinkt en daar is het zeker niet voor uitgevonden. Het gebruik van papier is wel mogelijk wanneer de vogels hier niet mee in aanraking kunnen komen bv. door 5 à 6 cm. van de bodem een rooster aan te brengen. De ontlasting valt dan door het rooster op het papier, wat eenvoudig vervangen kan worden.

Grit en maagkiesel.

We spreken hier over twee verschillende producten. Grit wordt verstrekt voor een goede ontwikkeling van het beenderstelsel en zorgt in de kweekperiode voor een goede kwaliteit van de eierschaal.

vogelgrit foto: Theo van Kollenburg

Zelf gebruik ik al vele jaren grit wat gemaakt is van bacterievrije en gesteriliseerde oesterschelpen. Behalve grit hebben vogels ook behoefte aan scherpe maagkiesel. Dit draagt bij aan een goede verwerking van de voeding in de spiermaag. De leverancier prijst de scherpe maagkiesel aan als, gemalen, gewassen, gebrand, zuiver, puur en zonder bijvoeging van bv. houtskool of roodsteen. Met dit laatste ben heel blij. Ik heb meegemaakt dat het roodsteen verstopping in de darmen van vogel veroorzaakte met de dood als gevolg.

Scherpe maagkiesel foto: Theo van Kollenburg

Zowel grit als maagkiesel mag niet in een vogelverblijf ontbreken, of hier nu kanaries, wildzang of parkieten in rond vliegen. Al mijn kanaries beschikken over een bakje met een mengsel van 50% grit en 50% maagkiesel. Ze nemen hier regelmatig naar behoefte van op. Eenmaal per week wordt een nieuwe hoeveelheid verstrekt. Als aanvulling op dit mengsel verstrekt ik schalen van gekookte kippeneieren. Ook hiervan wordt gretig gebruik gemaakt.

Verenpikken.

Regelmatig komt de vraag naar voren, hoe het verenpikken van de kanaries kan worden voorkomen. In het julinumnummer 2005 van Onze Vogels heb ik op bladzijde 230 al eens aangegeven dat ik om dit

tegen te gaan mijn kanaries haveremout verstrekt in droge vorm in een apart bakje. Oorzaak van het verenplukken kan het ontbreken van voldoende bouwstoffen zijn. Uit onderzoek is gebleken dat in 68% van de gevallen de oorzaak bestaat uit verveling, erfelijke aanleg, huisvesting of overbevolking.

Vogelzaden

Een liefhebber wil zijn kanarievoer aanpassen in de winterperiode. Is dit nodig? Zelf gebruik ik zowel in de zomer als in de winter hetzelfde zaadmengsel. De vogels laten in het voorjaar een juist vet bezit zien. Het vogelverblijf heeft echter wel een minimale temperatuur van 10 graden. Bij een eventuele toevoeging van bepaalde zaden aan de standaardmenging of het samenstellen van een wintermengsel kan rekening worden gehouden met enkele van onderstaande opmerkingen. Raapzaad (donker en rond) en koolzaad (zwart en dikker) bevat veel vet. Dit geldt eveneens voor blauwmaanzaad, negerzaad en lijnzaad. Het veel in diverse mengsels voorkomende witzaad (eigenlijke naam kanariezaad), bevat zeer weinig vet. Hier zien we een hoog zetmeelgehalte. Dit geldt eveneens voor haver (wordt gepeld en gebroken gebruikt of in de vorm van vlokken). Ook milietzaad (ook wel gierst genoemd) wat we in diverse mengsels tegenkomen en we ook verstrekken in de vorm van trosgierst, is rijk aan zetmeel. Naast vet en zetmeel zijn vitamines en mineralen belangrijke stoffen die niet in de voeding mogen ontbreken. Vitamines komen in alle gebruikelijke zaden in ruime mate voor. Het overvloedig toedienen van bepaalde vitamines, zoals bv. vitamine-A en vitamine-D kan leiden tot vergiftigingsverschijnselen. De samenstelling van de diverse kanariemengsels zijn nooit helemaal gelijk. Op de verpakking staat aangegeven waaruit het mengsel bestaat. Is dit niet het geval, dan zal de leverancier of fabrikant uitsluitel kunnen geven.

complete zaadmengeling foto: Theo van Kollenburg

Barneveld, Piet Wassenaar,
Keurmeester kleur- en postuurkanaries

43

Jubilarissen april

JUBILARISSEN 25 JAAR:

P. Geijp, afd. Dordrecht (D05); **H. Jousma** en **R. Papa**, afd. Leeuwarden 2 (L25); **S. Smit**, afd. Delfzijl e.o. (D33); **W. Woltman**, afd. Steenwijk (S15); **A. Alards** en **Fr. Stevens**, afd. Horst (H09); **R. Papa** en **H. Jousma**, afd. Leeuwarden 2 (L25); **P. Aben** en **A. Broeders**, afd. Tilburg 1 (T02); **Mevr. A. Nijhuis**, afd. Hengelo 2 (H64); **J. G. Borsboom** en **W. Zaayer**, afd. Opheusden (O02).

JUBILARISSEN 40 JAAR:

E. Korinenbelt, afd. Den Ham (H26); **F. van Bree**, afd. Heeze (H51); **L. Bonke**, afd. IJsselstein (Y01); **F. Schelle**, afd. Tilburg 1 (T02); **F.J. Klaassen**, afd. Oosterwolde (O19); **J. Metting**, afd. Winschoten (W14).

JUBILARISSEN 50 JAAR:

H. de Bruin, afd. Hardinxveld - Giessendam (H60); **R.H. Brouwer** en **L. Meulman**, afd. Winschoten (W14); **J. Haan**, afd. Harlingen (H10).

JUBILARISSEN 60 JAAR:

A. v/d Kamer, afd. Alkmaar (A03).

LEDEN VAN VERDIENSTE:

J. Kuizinga en **J. van Essen**, afd. Steenwijk (S15); **G. Lowik**, afd. Hengelo 2 (H64).

ERELEDEN:

J.C. v/d Berg, afd. Rijsenhout (R41); **J. Beltman** en **H. ter Denge**, afd. Rijssen (R06).

Overledenen

J. Voogt uit Maassluis was oud en ere-voorzitter van V.V. "Maaslandse Vogelvereniging", afd. Maasland (M17); **W. van Rooij** uit Gemert was oud penningmeester en secretaris van V.V. "De Nachtegaal", afd. Gemert (G09); **F. Fokkert** uit Schoonebeek was voorzitter van V.V. "Onze Gevleugelde Vrienden", afd. Schoonebeek (S12); **H. van Poll** uit Susteren was mede oprichter en oud bestuurslid van V.V. "Elsene", afd. Nieuwstadt (N23).

T. Kooistra, Leeuwarden; **J. Jong**, Grootebroek; **R. Steur**, Hoogkarspel; **Mevr. G.L. Verhoog**, Maasland; **C. P. Poppel**, Werkendam; **Mevr. C. Schepers-Heun**, Ter Apel; **J. Hiddinga**, Hoogezand; **W. v/d Weide**, Zwolle; **A. Duit**, Noordbroek; **L. Schaeks**, Voerendaal; **M. Bouts**, Papenhoven-Born; **R. Westerhof**, Hattemerbroek; **L. de Vries**, Enschede; **A. Willems**, Hengelo; **G. Stegeman**, Vroomshoop.

Wij wensen de nabestaanden veel sterkte toe met dit verlies

BROEDENDE KOLIBRIE IN DIERENPARK EMMEN

In de tropische vlindertuin van Dierenpark Emmen zit een Amazilia-kolibrie te broeden op twee eitjes, die beide niet groter zijn dan een doperwtje. Het vrouwtje dat zelf maar 9 centimeter groot is en 5 gram weegt, draait in haar eentje op voor het uitbroeden van beide eitjes. Vaders bemoeien zich niet met hun nakomelingen. Ze moet dus straks ook alleen de beide jonkies grootbrengen. Als een kolibrietje uit het ei kruipt, weegt hij maar 0,5 gram, maar heeft direct een grote honger. Moeder kolibrie is dan

© Foto Dierenpark Emmen / Wijbren Landman

constant bezig met vangen van tientallen fruitvliegjes en het drinken van nectar om vervolgens het mengsel aan haar jongen te voeren. De kolibrie broedt in alle rust achter de schermen van de vlindertuin, maar de nakomelingen mogen straks tussen de tropische vlinders vliegen. Omdat kolibries in dierentuinen maar zelden tot voortplanten komen, is het park zeer ingenomen met dit bijzondere broedgeval.

De kolibries spelen een belangrijke rol bij de bestrijding van spinnen in de vlindertuin. Ze pikken namelijk spinnetjes uit het web en de vrouwtjes gebruiken de webdraden bij het bouwen van een nest. Zo bestrijden ze op biologische wijze de spinnen, die een bedreiging vormen voor de vlinders in de vlindertuin. De kolibries zijn dus erg nuttig in de vlindertuin en dankzij hun indrukwekkende vliegkunsten ook nog eens een spectaculaire attractie voor bezoekers.

Foto: Jan v.d. Linden

Aan de prachtige rode keeltjes, zien we dat hier te maken hebben met kerngezonde jonge kanaries. Het vele dons op de kopjes duidt aan dat het schimmelfactorige vogels betreffen.

Voordat ze in dit nestje lagen is er heel wat aan vooraf gegaan en ik zal proberen dit op deze pagina te beschrijven.

Voorafgaande aan het fokseizoen is het belangrijk om de vogels na de winterrustperiode in broedconditie te brengen. Gaven we in de rustperiode naast de zaadmengeling 1-2 keer in de week eivoer, nu gaan we dit langzaam opvoeren tot elke dag.

Tijdens de rustperiode hadden zij ongeveer 12 uur licht ter beschikking. Ter voorbereiding van het fokseizoen gaan we het licht opvoeren tot 14 á 15 uur per dag, eind januari begin februari beginnen we langzaam de tijd klok een half uur 's ochtend en 's avonds vooruit te zetten, totdat we uiteindelijk eind maart begin april die tijd bereikt hebben. Let wel op met de zomertijd, ben je gewend om ze vroeg in de ochtend te voeren dan moet je toch uiteindelijk weer tot dat bepaalde vroege uur terecht komen.

Schrik niet als je plotseling kleine donsveertjes rond ziet dwarrelen, de vogels zijn niet in de rui gevallen, nee dit is het teken dat de popjes langzaam aan in broedstemming beginnen te raken. We zien dat de buik en anaalstreek kaal begint te worden, ook het mannetje verliest donsveertjes in deze streek.

Vanzelfsprekend zorgen we dat de fokvogels in ontsmette schone broedkooien komen. Preventief moet er gezorgd worden dat de kooien luisvrij zijn maar ook blijven. Voor bestrijdingsmiddelen e.d. verwijs ik naar de advertenties in OV.

Uiteraard gaven en geven we nu volop vogelgrit en maagkiezel, sepija blijft ook belangrijk voor de kalkbehoefte van onze vogels.

Let op dat de fokvogels niet jonger zijn dan minimaal 10-12 maanden, jongere vogels geven alleen maar teleurstelling, ze beginnen laat met broeden, hebben kleine nesten of doen helemaal niets. Persoonlijk begin ik altijd eind maart begin april met het broedseizoen. Eerst plaats ik het popje in de broedkooi, heeft ze bijna haar nest klaar dan is ze ook zo bereid tot paring en niet eerder. Tevens is ze zelf ook vruchtbaar en op het hoogtepunt van haar cyclus. Het mannetje is eigenlijk als hij een goede conditie heeft altijd paringsbereid en drijft de pop tot nestelen en paring. Daarbij komen zijn driften goed tot uiting en zingt hij het hoogste lied. Als alles goed verloopt, zal het mannetje zijn popje voeren, ook bouwen ze samen verder aan het nest. Na de paringen zal het 1e eitje ongeveer na 4-5 dagen meestal in de ochtenduren gelegd worden. Dit wordt al aangekondigd doordat de anaalstreek duidelijk wat dikker is geworden. Vaak zal het legsel bestaan uit 3-4 soms ook wel 5-6 eieren. Nieuwsgierig zoals we zijn, willen we uiteraard wel weten of deze bezet zijn, op de 5^e -7^e dag zijn ze al gemakkelijk te schouwen, hiervoor gebruiken we een penschouwlampje. Eieren oppakken raad ik af, we halen het hele nestje uit de kooi, in een donker hoekje bekijken de eitjes bijgelicht door het lampje. Bezette eieren laten bloedaartjes zien, wat later zal langzaam de vrucht ontwikkelen tot een kuiken wat na 12½ - 13 dagen het ei zal gaan verlaten.

Het kan voorkomen dat het popje legnood heeft, zet haar apart in een TT-kooi die je wat afschermt en d.m.v. een warmtelampje bij dat kooitje, zal spoedig het eitje komen.

Om te voorkomen dat de eitjes uitdrogen geven we om de dag badwater, bij jongen die op uitvliegen staan zal wat minder water in het badje gedaan moeten worden. De relatieve vochtigheidsgraad in de broedruimte moet zeker 70% bedragen.

Uiteraard houden we nu strikt bij in ons fokschrijftje wanneer de vogels bij elkaar gingen, de 1^e paringen en wanneer eieren gelegd werden. Ik raap geen eieren, de pop gaat toch bij haar 2^e of 3^e ei broeden, dus 2-3 eieren komen ongeveer gelijk uit en een goede pop brengt samen met haar man ook wel 4-5 jongen groot. Zijn er eenmaal jongen dan zal er voor ons een drukkere tijd aanbreken, ze moeten toch zeker 2-3 keer per dag vers eivoer aangeboden krijgen. Ik geef de 1e voeding 's ochtend omstreeks 06.00 uur, rond 12.00 u de 2^e en omstreeks 18.00 uur de 3^e. Nadat de jongen geringd zijn geven we alle jongen bij de 3^e voeding extra deels gekiemd/geweekt zaad, de vertering van de zaden duurt veel langer dan eivoer en dus komen de jongen gemakkelijker de nacht door.

Fris drinkwater geven we 2 keer daags. Dagelijks even nestcontrole is zeer belangrijk, de pop en jongen zijn er zo aan gewend en het voorkomt ons veel narigheid door eventuele dode jongen die het nest vervuilen.

Het ringen doen we op de 5^e dag, deze dag is te herkennen aan het moment dat de jongen op de rand van het nest beginnen te poepen, tijdens dat ringen kunnen we gelijk aan de cloaca zien of we met een mannetje (ringetje) of popje (onderzijde glad) te maken hebben. Schrijf dit op bij de ringnummers.

De bevruchting voor het 2^e legsel zal ongeveer op de 9^e dag na de geboorte van de jongen plaats vinden. Zijn de jongen 15 dagen oud, plaatst ze dan met nest en al in een hoek van de kooi, geef de pop een schoon nest en er zullen spoedig nieuwe eieren komen. Nadat er 2-3 eieren zijn gelegd, plaatsen we het mannetje met zijn jongen in een TT- of andere kooi, dit tot ze geheel zelfstandig kunnen eten.

Daarna kunnen we ze in een vluchtje plaatsen. Tijdens hun 1^e jeugdru krijgen ze nog het eivoer. Geef de uitgevlogen jongen de eerste tijd wat geweekt kanariezaad door hun eivoer, op deze manier leren ze het beter eten, harde zaden eten in het begin nog niet. Naast deze zaden hebben ze ook de behoefte aan silicium, dit kunnen we geven d.m.v. een aardappel en brandnetelblad. In deze periode geven we ook wat groenvoer en fruit, niet teveel, het moet binnen 2 uur opgegeten zijn. Uiteraard geven we ze dagelijks fris badwater ook dit zal hun verenkleed te goede komen. Op de komende tentoonstellingen kun je daarvoor beloofd worden. Succes ermee!

Door Ger Essenberg